

VI.

A MENETNEM GYORSÍTÁSÁRA ÉS LASSÍTÁ-
SÁRA VALÓ BEFOLYÁS.

Hangjel gyorsításra: «Hopp-hopp» (magas hangon).

Hangjel lassításra: «lánkáám» (mélyen kiejtve)

(«lassan!»).

A pórázonvezetés lélektana: a kutyával megértetni, hogy az oktató bal térdénél legjobb helyen van. Mihelyt az állat előretör vagy hátramarad, valamely kínérzésnek kell közbelépni, jöjjön az vagy a golyós-örv alakjában, vagy mint ütés vagy az állal, hogy szorosan fatörzsek mellett megyünk el és a kutyát ezekbe hagyjuk ütközni. Így a kisebb rosszat választja és a gazdája térdénél marad. Ott úgyszólván fogdában van és lesi a pillanatot, hogy valamely jel, ha nem épen parancsolja is, de legalább engedélyt adjon neki, hogy előre ugorjon. Sohasem fog azonban ez a víg előresietés az idomító-helyiségben vagy valamely bekerített helyen bekövetkezni. Ott már a falak vagy kerítések tudtára adják a kutyának, hogy nem jut a szabadba, ha gazdája térdétől eltávozzhatik is.

De künn a természetben! Hej, hogy megy itt vágta-ugrásokban előre, mihelyt a felszabadító jel elhangzik. Válaszszuk egyszer azon jelnek, mely a kutyának megengedi, hogy gazdája térdétől eltávozzék, ezt: «hopp-hopp». Ugyanezt a jelt használjuk továbbá, valahányszor azt akarjuk, hogy a kutya ugorjék. En-

nél is, hogy az ugrást kivihesse, vágta (galopp) fog átmenni. Tehát a «hopp-hopp» megint ezen menetnemen van összekötve. Még másképen is összeköthetjük azzal.

Egy lépcsőn felmegyünk, a kutya szorosan előttünk van. Egyszerre felhangzik mögötte «hopp-hopp» és egyidejűleg egy ütés éri hátsó lábait; leggyorsabb menetnemen felrohan a lépcsőn, a «hopp-hopp» által kísérve. Ha felérkeztünk, a kutyát símogatjuk, hogy további kedvtelenségi érzések képzeletétől megszabaduljon. Nemsokára csak egy kissé zakatolnunk kell a «hopp-hopp»-nál és a kutya mindig fel fog szaladni a lépcsőn.

Ez hát három eset, midőn az ezen hanggal összekötött érzéki benyomásokra mindig a kutyának egy gyorsított menete következett. Ha következetesen vitetnek keresztül, akkor a «hopp-hopp» nemsokára azon irányban fog hatást gyakorolni, hogy a menetnem gyorsítását idézi elő, a nélkül is, hogy a vágta előidéző érzéki benyomást használnánk. Ezt használhatjuk, ha p. o.: a kutya az elvesztett keresésénél igen lassan dolgozik, ha hívásra vagy füttyülésre nem elég gyorsan jön, stb. Mihelyt a kutya menetneme a hangjelre valamivel gyorsabb lesz, itt-ott a kedvhangot ejtsük közbe. Így megvan a lehetősége annak, hogy a kutyát a menetnem gyorsítására bírjuk.

A menetnem lassítása minden azon esetekben lesz kívánatos, midőn a szenvedély annyira hajtja a kutyát a sietségre, hogy azáltal a munka sikere szenved. Ez különösen a nyomon való munkánál fordul elő. Egy gyors keresés könnyen elterelhet a nyomról és az eredményt kérdésessé teszi. A keresés és az elvesztett keresése adnak tehát okot arra, hogy valamely olyan befolyás után nézzünk, mely a kutyát arra szorítja, hogy tevékenységét lassúbb menetnemen folytassa.

A mint később látni fogjuk, a keresés mindig a szíjon történjék. Az utóbbi az egyedüli, a mi a kutyának a «lánkáám» hangjelt értésére adni képes és pedig akkép, hogy az állat a tevékenység lassításában előnyt talál a maga számára. Az első időben azonban a keresésnél a kutyát lehetőleg nem kell lassítással gátolni előreigyekevében; mert a hajlandóságnak ehhez a munkához előbb valósággal húsba-vérbe kell átmenni.

Az igen sebes menetnemet korlátozó hatalom eleinte leginkább az által jut kifejezésre, hogy az oktató a szíjon levő kutyát csak oly gyorsan bocsátja előre, a mint célszerűnek mutatkozik. Csak az idomítás folyamán, midőn a kutya már szenvedélylyel veszi fel és követi a nyomot, lép közbe a befolyás oly módon, hogy mozgásban maradván, a szíjnak rángatásszerű meghúzása mellett megnyugtató hangon «lánkáám» hangjelt használunk. Magától érthetőleg ezen jel csak a kísérő érzéki benyomás által, a visszahúzás által, kap jelentőséget. Ha ez a rángatás mindig a hangjel által lesz kísérve, végre be fog következni a kívánt hatás a kísérő érzéki benyomás nélkül is, úgy hogy a «lánkáám»-ot a szabadkeresésnél s az elveszett keresésnél sikerrel lehet használni, midőn a kutya szíj nélkül dolgozik.

VII.

A PÓRÁZONVEZETÉS.

Hangjel: «fusz». («láb!»)

Lazán tartott póráz mellett kövesse a kutya baloldalt a vezetőt és pedig úgy, hogy a vezeték sohase feszüljön, akár gyorsítja, akár lassítja a vezető lépéseit, akár fordulatokat csinál, akár teljesen megfordul s. i. t.

Különböző véleményen lehet valaki, hogy vajjon jobb-e, hogy a kutya szorosan a vezető bal térde mögött halad vagy úgy, hogy melle a vezető bal térdével körülbelül egybe-
vág. Az utóbbi állás célszerűbbnek látszik, mert a kutyát állandóan a szem előtt

tarthatjuk, a mi, ha szorosan a térd mögött követ, nem lehetséges. Az utóbbi esetben hátranézés által kellene gyakrabban meggyőződnünk, hogy vajjon a kutya a kívánt módon követ-e, vagy, a mi a szabadon lábnál követésnél fontos: vajjon egyáltalában még itt van-e.

2. ábra.

A kutya álláspontjából így szól az a gyakorlat: kikapasztaltam, hogy reám nézve általában előnyös, ha mindig a vezető bal oldalán maradok. Azon érzéki benyomások, melyek által az ő tapasztalatai megérelődtek, hamar le vannak írva.

Első sorban is a pórásznak gyakorlatias tartására mutassunk rá. A bal kéz oly röviden fogja a vezetőket, hogy a kutya a kívánt állásba: melle a vezető bal térdével körülbelül elvágva, hozzassék. A jobb kéz szintén megfogja a vezetőket. Ily módon a kutyát valahányszor előretör, a bal kézzel vissza lehet húzni, valahányszor hátramarad a jobbal előre húzni, midőn mereven tartott bal kar mellett a vezetőket a bal kézen átcsúsztatjuk. A golyós-örvet egyelőre egyáltalán nem használjuk, hogy a kutyát, a mely még nem is tudja, hogyan jobb neki, meg ne félemlítsük és így esetleg más gyakorlatokra alkalmatlanná tegyük.

Gyors lépéssel halad a vezető, a vezetőket elején meglehetősen röviden tartva és engedi, hogy az állat lassú következetességgel ilyen tapasztalatokat tegyen: mindig rossz dolgod lesz, mihelyt a vezető menetét nem követed szorosan oldalán egy bizonyos magasságban. (Ezt persze nem centiméter szerint kell érteni.) Kezdetből fogva engedi az oktató — emberi álláspontból véve — a kutyát «hibákat» csinálni, hogy az állat rossz tapasztalatokat szerezhessen. Ez nem lenne lehetséges, ha a pórászt mindig oly röviden tartanánk, hogy a kutyának nem lenne elég helye, hogy előre, hátra vagy oldalt kitérhessen. A vezetőket a meghúzás után mindig meg kell lazítani, a kutyának ismét rossz tapasztalatot kell csinálni, mihelyt a biztos helyről távozik. Olyanná kell neki lenni, t. i. a leírt állásban tartózkodónak, mindig a vezető bal oldalán.

A mozgásban lévő vezető észreveszi, hogy a kutya előre tör vagy igen hátramarad: villámsebesen húzza vagy rántja a kutyát vissza vagy előre. Vagy egy éles fordulatot tesz balra, midőn a kutya meglöki magát vagy az oktató löki őt meg szándékosan bal térdével, vagy a kutyának lábújjára lép. Vagy az oktató szűk vagy széles körben balra megy, vagy vékony fatörzs körül szorosan balra fordul, vagy egyenesen egy vékony fatörzs felé megy és hirtelen szorosan amellet jobbraátot csinál, úgy hogy az állat a fába ütődjék. Azután megint lazított pórászal egyenesen halad. Most a kutya igen messze visszamarad; mindjárt megfeszül a bal kar. A jobb kéz a vezetőket gyorsrándítással meghúzza úgy, hogy a kutyát előre húzza. Vagy pedig az oktató a pórás egyidejű meghúzása mellett egy fordulatot vagy kört jobbra csinál.

Azután megint egyenesen megy, midőn a pórászt egyszerre megint meglazítjuk. Most a kutya kissé oldalt megy a vezetőtől, a jobb kézzel azonnal az oldalra húzzuk. Vagy a vezető egyenesen egy vékony fa felé megy és e mellett szorosan jobbról egyenesen

3. ábra.

el, hogy a kutya a fába ütődjék vagy épen megakad-
jon, ezen esetben a megállott oktató hevesen a fa kö-
rül hozzáhúzza.

Valahányszor a kutya ezen esetekben biztos he-
lyéről eltért, rossz tapasztalatokat csinált, melyek
mindig újból gazdája oldalára terelték. Valahányszor
ilyen tapasztalatokat csinált, ha megütötte magát,
ilyen tapasztalatokat csinált, ha megütötte magát,
előre vagy hátra rántották, az oktató részéről egy
meghatározott hang szolgál meg, p. o.: «fusz». Ez a
hang nemsokára intőjel lesz az állatnak, mely gyorsan
a biztos helyre tereli. Kezdetben a hang meglehetősen
fenyegető nyomatékkal mondandó ki, kivételek azon-
ban vannak, melyekről még szólni fogunk.

Ha a kutya a menetek alatt, ha csak pillanatokra
is, az óhajtott módon megy, akkor ismételten hasz-
náljuk a kedvhangot (to-ibrá). Ez serkenti a kutyát és
könnyebben segíti annak megértéséhez, hogy soha
sem történik baja, mikor a biztos helyen van.

Aszerint, a hogy puha vagy kemény kutyával van
dolgunk, az állat korához képest is azon mód szerint,
hogy mily durván alakítjuk a tapasztalatokat, külön-
féleképen fogunk hatni. Ha a kutya félénknek mu-
tatozik, gyakrabban megállunk, hogy őt egyidejű
to-ibrá mellett megveregessük. Mert az élvezetérzés
hangja, mint tudjuk, nem tartalmaz «dicséret»-et, hanem
az előállott élvezetérzés által buzdítólag hat. Épen úgy
járhatunk el félénk kutyáknál *menetközben*, midőn a
pórázt egy néhány pillanatra a jobb kézbe vesszük át.

A kutya visszamaradásának az oktató mögött kü-
lönöző lelki okai lehetnek. Vagy — többnyire félénk
kutyáknál — lefokozott hangulatból kifolyólag törté-
nik ez, mely a rossz tapasztalatokból ered. Vagy a
kutya saját hajlamait követi, p. o.: emeli lábát az is-
mert célra, vagy a földön szaglász vagy valamely el-
terelés következtében hátranéz. Ezen különféle okok

ból eredő különféle behatások megbeszélése előtt vi-
tassuk meg előbb a kérdést, vajjon a «pórázon-veze-
tés»-t úgy kell-e felfogni, hogy a kutya az orrát egy-
általában ne ereszsze a földre, hogy jobbra vagy balra
ne pislantson, ne hallgasson, vagy ne szimatoljon, hogy
tehát egészen gépiesen kövesse a vezetőt, anélkül,
hogy valamivel törődne.

Minden oktató tudja, hogy egy kutyának, mely a
gyakorlásnál és tanításnál pórázon vezethető, a *gyakor-
latban* semmi esetre sem kell ilyennek lennie. Ez ugyan
úgy hangzik, mintha a kutya az oktatási próbákat a
gyakorlati alkalmazástól meg tudná különböztetni.
De ez természetesen nem áll. A kutya t. i. az első
esetben azért marad pórázon vezethető, mert a nagyob-
bára hirtelen bekövetkező fordulatoknál rögtön a
rossz tapasztalatokat kapja képzetébe, melyek a
*gyakorlati alkalmazásnál, a hol hosszú vonalakon egye-
nesen halad, gyakran hiányoznak*. Ebből következik,
hogy pórázonvezetést a «prakszis»-ban különösen kell
gyakorolni.

Senki sem állíthatja tehát, hogy a vezetőre nézve
előnyös, ha a kutya a «prakszis»-ban egészen gépiesen
követ. Hisz épen finom érzékei használata által kell az
állatnak az emberre nézve hasznossá válni! Az okta-
tás módja t. i. a kutyának oly «beállítását» idézi elő
emberekre és emberi szagokra, hogy ő a vezetőt sok-
szor fontos dolgokra figyelmeztetheti. Persze arra is
el lehetünk készülve, hogy a kutya egyszer a vezetőt
valamire figyelmezteti, a mi az állat eredeti természe-
téből folyik, — melyet teljesen elnyomni nem lehet —
p. o.: egy macskára. Egy ilyen, a rendőrkutyára nézve
haszontalan és nekünk káros cselekvést természetes-
en, ha a körülmények a kutya megértését lehetővé
teszik, mindig azonnal egy kedvtelenségi érzéssel kel-
lene ellátni. Ennek dacára a gyakorlati alkalmazásban

nem azon értelemben vesszük a pórázonvezetést, hogy a kutya gépiesen kövessen, hanem csak hogy úgy hassunk a kutyára, hogy lazán tartott póráz mellett kövessen, anélkül, hogy a vezetőre folytonos előtörés vagy visszamaradás által terhessé válnék. Érzékeit azonban használni engedjük. Ennek természetesen az a következménye, hogy a póráz megfeszül, valahányszor a kutya valami reá nézve érdekeset észlel.

A *gyakorlatoknál* azonban, melyek, amint láttuk, a kutyára nézve más érzéki benyomásokat hoznak elő, mint a «prakszis», úgy fogunk a legjobban idomítani, hogy a kutya, anélkül hogy valamire ügyelne, a fejét mindig felemelve követi a vezetőt és pedig azon okból, mert az ennél szükséges kényszer az állat akaratát jobban alárendelni segít.

És most a *visszamaradás* ellen való befolyásokhoz. Azon kutyákkal, melyek ezt egy nyomott hangulat következtében teszik, *nem* bánunk kényszerrel. Ez a kényszer, legyen az egy rándítás előre, golyós örvvel vagy anélkül, legyen egy ütés alakjában, a nyomott hangulatot még emelné és így egy még fokozott visszamaradás lenne a következménye. Azért jobban lehet buzdítás által hatni. Említve volt már az élvezeti hang alkalmazása és a czirógatás bal kézzel, ha a kutya csak néhány pillanatig követett az óhajtott módon. Továbbá a vezető megállása a kutya egyidejű czirógatása mellett. Igen buzdítólag hat sok kutyára, ha a vezető *futni* kezd, amellett az élvezet hangot és «fusz»-t hízegően kimondva és megint lépésbe esve, ha a kutya az óhajtott módon követ. Emellett a bal kéz czirógatja az állatot, úgy hogy ez úgyszólván bizalmat nyer ezen kézhez. Épen nem árt, ha a kutya az első időben a bal kézzel formaszertően játszik; hisz mindenek előtt arról van szó, hogy a kutya lássa és megtanulja, hogy mindig jó dolga van, ha nem távozik a védett helyről.

Még egy másik behatás: félig a visszamaradó kutya felé fordulva, egy párszor röviden egymás után megveregeti az oktató bal kézzel saját felső czombját és a mellett a kutyát egyidejűleg gyöngéden maga felé húzza. Mihelyt az állat a kívánt magasságba ért, jóakarólag mondott to-ibrá-fusz mellett ismételtén símogatjuk fejét.

Oly kutyáknál, melyek *ellenállásból* maradnak vissza, már elejétől az *előtörés* ellen használandó, már leírt kényszerrel járunk el, mely mindig a kutyának egy «pajkos» hangulatából következik. Útközben a gyakorlati helytől és vissza, a gyakorlati alkalmazásnál általában, mint már megmondtuk, a pórázonvezetést különösen gyakorolni kell. A «fusz» hangnak egy megfelelő érzéki benyomás által mindig ismét jelentőséget kell szerezni és nem szabad arra szorítkozni, hogy a hangjelt egyedül használjuk. Leghamarább lesznek a gyakorlati alkalmazás számára azon kutyák pórázonvezethetők, melyek szolgálatba elvitetnek. 3—4 hét múlva a golyósörvet lehet használni, mely most, midőn a kutya tudja, hogyan kell előnyét megóvnia, nem oly megfélemlítőleg hat, mintha az első naptól fogva használtatnék. Használata azonban nem feltétlenül szükséges; de meg kell engedni, hogy a golyósörv által a munkát meg lehet könnyíteni. Használata tekintetében csak azon figyelmeztetést kell hozzáfűgeszteni. Elővigyázat puha kutyáknál! Ezekre kíséreljük meg inkább buzdítás által hatni. Ha a kutya, a mi előfordulhat, a menetek közben fekvé marad, menjünk — mondja Gerbach — nem törődve vele tovább, míg ő, a tövisek által kényszerítve, ellenállásával felhagy. Bizonyára igen jó eszköz *ellenálló kutyáknál*, de egyszersmind az idomításnak legbeszédesebb bizonyítványa a kutya önzésére.

Az idomítás későbbi folyamán lehetséges, a vissza-

maradás ellen ellenállásból és az előtörés ellen egy ütést a pálczával alkalmazni. A kutya akkor egész biztosan tudja, hogyan óvhatja előnyét: mindjárt a vezető oldalára sompolyog. Megnehezíteni lehet a gyakorlatokat még váltakozva gyors és lassú menés által, hirtelen megállás és futás által. Egy jó behatás, mely a kutyának a bal oldalhoz tapadást megkönnyebbit, a következő: Megragadjuk a pórázt mindkét kézzel, egyenesen megyünk, hirtelen balra, hátra arcz-ot (tehát a kutya felé) csinálunk, midőn a balkéz a fordulat pillanatában a pórázt elbocsátja, míg a jobb kéz a pórázt a hát megett a balnak visszaadja; ez a kutyát azonnal a hát mögött (tehát nem elül) a rándítással a bal oldalra húzza. A mellett a vezető folyton menésben marad. Ezeket a fordulatokat gyakrabban ismétljük.

Zavaroktól, melyek folytatólagos gyakorlat mellett a szabadban valamely esetleges elterelések által idézethetnének elő, nem kell tartanunk. Ellenkezőleg azok segítenének az állat akaratát gyorsabban a miénk alá rendelni; mert azonnal megfelelő kényszerrel hatunk.

Ugyanazon szempont, a mely érvényre jut, valahányszor a póráznak játszást engedünk, itt is mérvadó. A gyakorlatok haladásával azért mindig erősebb eltereléseket keresünk, p. o.: a kísérleti gonosztevő közelsége, a ki t. i. mint egy delej hat a kutyára. Annak közelében, az emberen való munka előtt vagy után gyakoroljuk a pórázon vezetést és hagyjuk a kutyára a különféle tapasztalatokat hatni, valahányszor helyét oldalunkon elhagyja. Ha az érzéki benyomások egyszer a «fusz» hangnak a szükséges jelentőséget megszerezték, akkor ez egyedül hat, de időről időre egy érzéki benyomás által felfrissítendő.

Még egy útmutatás, mely fontossággal bír! Soha

se gyakoroljuk a lefekvést, ha a kutya a pórázon vagy szabadon követ, tehát soha a pórázonvezetésből vagy szabadonkövetésből! A lefekvésnél alkalmazandó érzéki benyomások ijesztőleg hatnak a kutyára. Ha a kutya gazdája oldalán, menés közben ismételtelen azon tapasztalatot tette, hogy ezen helyzetből a lefekvésnél következő benyomások reá nézve kellemetlenek, ezen képzeletben mindig félve követi a vezetőt és minden forduláznál összerezzen. A lefekvésben való gyakorlatot mindig azon pillanatban kell megkezdeni, midőn a kutya azt nem is sejtetheti. Kivételt képez a lefekvés a «gonosztevő» kísérése közben, midőn az épen mint lohasztó eszköz szolgál. Ott a kutya oly sóvárgással vár a pillanatra, a midőn megragadhat, hogy a lefekvéssel együttjáró őt megriasztó benyomások nem hatnak hátrányosan a kísérésre.

A gyakorlati alkalmazás számára ez a *nem kívánt képzeleti kapcsolat* a pórázonvezetés és szabadon kísérés között a lefekvésnél nem jön figyelembe, mivel a lefekvés közvetlen csatlakozásban a pórázonvezetéshez *kivétel* marad, a mely nem tapad a kutya emlékezetéhez. Hogy a kutyának a hozzámjövettel összeköttetésben soha sem szabad kinerzési benyomásokat okozni, az olvasó az illető szakaszban megtalálja. Hasonlóképp kell eljárni a pórázravételnel. Szokjunk hozzá a kutyát, épen úgy mint a hozzámjövete után, a *pórázravétel közben* is czirógatni, soha rákiáltani; máskülönben a pórázravétel nemsokára egy várandó kinerzési benyomás képzeletévé lesz, más szóval: megijed tőle.

Ha a pórázravétel *után* egyszer valamely kényszerrel összekötött gyakorlatot kell elővenni, *kényszerítsük* magunkat arra, hogy a pórázravétellel a czirógatást összekössük. Mondom: kényszerítsük magunkat, mert egy kényszerrel összekötött cselekvés sokszor a ku-

tyának valamely ellenállását feltételezi: Ez az ellenállás az oktatót «felizgatta» és ő — emberileg gondolkozva — legkevésbé van azon hangulatban, hogy a pórázravételt czirógatással kösse össze.

Egy másik a pórázonvezetéssel bizonyos összefüggében álló nem kívánt képzelmi kapcsolatot az olvasó a XI. szakaszban talál.

VIII.

SZABADON KÖVETÉS LÁB MELLETT.

Hangjel: «fusz».

A fenyegető veszély elől, melyet a hang «fusz» közvetít, a kutya megtanult gyors símulással a vezetőhöz kitérni.

Az első kísérletet, hogy vajjon a pórázon nem levő kutya a vezetőt követi-e, fektessük úgyszólván a pórázonvezetésbe. Míg ezt gyakoroljuk, elbocsátjuk a kutyát és nyúljunk azonnal megint a pórázonvezetés gyakorlatához és az ennél lehetséges erősebb behatásokhoz vissza, a mihelyt a szabadon követésnél nehézségekbe ütközünk. Ez huzamos ideig meg fog történni. A befolyások a kutyára az előtörésnél vagy visszamaradásnál ugyanazok, mint a pórázonvezetésnél. Különösen elővigyázatosnak kellene azonban puha, visszamaradó kutyáknál lenni és őket csak buzdításal kezelni. A szabadon követésnél is ezen esetben az *elszaladás* egy kitűnő eszköz. Ennél az oktató egy kissé a kutyához fordul, midőn egyszersmind a mindig czirógató bal kezével «to-ibrá-fusz» mellett saját czombjára ütöget. Oly kutyákat, melyek ellenállásból maradnak vissza, egy éles «fuj»-jal kell megijeszteni, melyhez közvetlen csatlakozik az élvezeti hang, ha a kutya a kívánt állásba jön. Épen úgy kell eljárni, valahányszor a kutya a földön szaglász, körülnéz, lábát az ismert czélből emeli, stb. Az utóbbi «eseménynél» per-

sze meg kell különböztetni és a kutyának engedni, ha a vizelés a *tele* hólyag következtében történik. Ha a kínérzési jel nem hat, mindig *azonnal* a pórázhoz kell nyúlni és közvetlen csatlakozólag jó éles fordulatokkal, stb. közbelépni.

Ha a kutya egyszer a vezető jobb oldalára jön, akkor a jobb kézzel vagy az ebben levő pálczával kap egy ütést. Közvetlen ezután bal oldallal fordulunk a kutya felé és az előbb leírt módon a bal kézzel odacsajjuk. Puha kutyáknál ajánlatos azonnal az ütés után a kutyától *elfulni*, mivel ezen befolyás a kutyát jobban az oktatóhoz vonzza.

Az első időben gyakran fog előfordulni, hogy a kutya *meglehetősen nagy távolságra* visszamarad vagy előretör. Az első esetben igen jó szolgálatokat tesz az, ha az oktató *futásnak indul*. *Messze elötörésnél* azonnal visszafordulunk és elmegyünk vagy elfutunk a kutyától. *Oly esetekben*, midőn a kutya némi távolságban van az oktatótól, a hizelegve kiejtett «hiir»-t használjuk (fusz helyett). Mihelyt a kutya bejött a kedvhanggal és barátságosan kiejtett «fusz»-szal fogadjuk (tehát: to-ibrá-fusz).

Valahányszor úgy látjuk, hogy az említett érzéki benyomások nem eredményesek arra, hogy a kutya szabadon kövessen, azonnal vissza kell nyúlni a pórázonvezetés gyakorlásához, hogy egy néhány éles előre- és hátrarándítással vagy rövid fordulatokkal összekötött menetekkel a szabad követésben új kísérletet tegyünk. A követelmények csak lassan fokozandók. A pórázonvezetésnél mindjárt elején alkalmazott éles fordulatokat és körben járást eleintén nem kell a szabadkövetésnél alkalmazni. A fák körül való járás ezen gyakorlatoknál egyáltalában nincs helyén. Az ember kezdetben megelégszik egyenes menéssel és nyolczadfordulatokkal. Ellentétben a pórázonvezetéssel előbb igen

nagy eltereléseket kerülni kell, de ezeket felkeresni, ha a kutya a szabadon követésben biztos lett. Az előbbi szakaszban az előrehaladott idomításnál ajánlott gyakorlatok a «gonosztevő» közelében, a szabadonkövetésnél is kitűnően alkalmazhatók. A vezetőtől a láncvetés a *jel nélkül* a kísérleti gonosztevőhöz rohanó kutya után rendkívül hat és nem hagyja a kutyát többé jel nélkül távozni az oktató oldalától.

IX.

AZ ELŐREFUTÁS.

Hangjel: «hopp-hopp.» (Ugyanazon hangjel, mint az ugrásnál.)

Állandóan nem fogjuk a kutyát láb mellett menni hagyni. Egy amatőr kutyakedvelő kezében persze sokkal inkább ki fogja használni az előrefutás szabadságát, mint az a szolgálati kutyánál lehetséges. De az utóbbi is kellene időről-időre ezen szabadságban részesíteni, különösen idomítás ideje alatt, midőn annyi kényszer ostromolja őt. Csak a «*beidomított*» szolgálati kutyánál ne váljék az előrefutás állandó szokássá, mert különben az állat könnyen hozzászokik saját ösztöneit követni; ezenfelül a pórázonvezetés nagyon szenved. Mert akkor a kutya azon állandó képzeletben van, hogy elbocsájtassék s azért folytonosan előretör. Úgy igyekezzünk a kutyát idomítani, hogy csak egy bizonyos jelhangra szabad a vezető oldaláról távoznia, hogy ne igen nagy távolságra szaladjon a vezető előtt. Azon érzéki benyomások, melyek ezen akaratunkat közvetítik a kutyával, egyszerűek.

A kutya szabadon követ lábnál. Az oktató egy pár lépést előre szalad, egyidejűleg a kart előre emelve és a «hopp-hopp» jelhangot adva, azután megint lépésbe megy át és előrehaladásban marad. A legtöbb esetben a kutya elő fog sietni. Mihelyt a hangjel az érzéki benyomások nélkül hat, ne alkalmazzuk többé ezeket —

a futást és karemelést — hogy a kutya egyedül a «hopp-hopp» hangra legyen szoktatva. Ez szükséges, mert az előrehaladott oktatásnál pórázonvezetést és szabadonkövetést *futásban* gyakorolunk és a kutya mindig előretörne, valahányszor futni kezdünk.

Zárt helyiségben a kutya előrefutását nem fogjuk elérni, legsikeresebben mindig szabadban. Ragaszkodjunk ahhoz, hogy a «hopp-hopp» hangjel sohasem tartalmaz parancsot, hanem engedélyt. Szabadban a legtöbb kutya azonnal használni fogja, fiatal és félnék állatok, melyek sokszor nagyon a gazdához tapadnak, azonban nem. Ha ezeknél valamely kényszer alkalmaznánk, majdnem mindig az ellenkezőjét érünk el annak, a mi szándékunkban volt. A kutya valamilyen elbujna a vezető mögé, vagy épen elfutna. Azért nem szabad az előrefutást kieroszakolni! Megkísérteni legfeljebb a VI. szakaszban említett behatást lehet az előrefutáshoz a lépcsőn. Ott esetleg lehetséges a kutyát az előrefutásra kényszeríteni. Ha egyszer a félnétség alábbszállt, minden kutya mindig örömmel fog az engedélylyel élni. Két *nem kívánt képzelet kapcsolatra*, melyek ezen gyakorlatnál könnyen keletkezhetnek, kell még figyelmeztetni. Soha se hagyjuk a kutyát a pórázonvezetésből elszaladni, mert: engedjük el a kutyát a pórázról és mondjuk egyidejűleg «hopp-hopp», a pórázról elengedéssel járó mozdulatai a vezetőnek, a «hopp-hopp» hanggal jönnének kapcsolatba, mászóval ugyanazon értelemmé válnának, mint a hang maga: tehát már közvetlen az elengedés után előre sietne, anélkül, hogy a hangjelt bevárná, a mi sok tekintetben nincs a vezető szándékában. Azért csak a lábnál szabadonkövetésből hangoztassuk a «hopp-hopp»-ot. Ha azt akarjuk, hogy a pórázon lévő kutya előresiessen, még az elbocsájtás után, ha csak rövid időre is, szabadon lábnál kell mennie. Csak azután

szabad a «hopp-hopp»-nak felhangzani. Ily módon a kutya csak a *hangra* s nem a pórázról eresztéssel egybekötött *mozdulatokra* lesz szoktatva.

Egy második nem kívánt képzeleti kapcsolat, mely különösen az idomítás alatt keletkezhet, a mikor gyakorlás közben gyakran ismétélünk, ha a kutyát előre hagytuk futni, ne hívjuk közvetlen ez után megint vissza vagy a mi előrehaladott oktatásnál jön tekintetbe: ne hagyjuk őt közvetlenül az előresietés után lefeküdni; mert az első esetben a kutya többé nem távozna a vezető oldalától, tehát nem szaladna előre, azon képzeletben, hogy mindjárt megint vissza hívják; a második esetben, az előrefutás után következő, a kutyát a földre kényszerítő (a lefekvéssel összekötött) érzéki benyomások képzeletére hasonló magatartás következnek.

X.

AZ UGRÁS.

Hangjel: «hopp-hopp». (Ugyanazon hangjel, mint a kutya előrefutásánál.)

Tekintetbe jön a távugrás patakokon és árkokon, a magas ugrás sövényeken és alacsony akadályokon, a kúszóugrás falakon és kerítéseken át. Az utóbbiak magassága igen fontos a kúszó-ugrás magasságára. A kutya ugyan tetemesen nagyobb magasságokat ér el, de minden vezetőnek kedvesebb legyen a kutya és kár érte, hogy vele veszélyes gyakorlatokat csináljon, melyeknek a «prakszis»-ban nincs értékük.

A kúszó-ugrás, melyről a következőkben szólnak, a legtöbb kutyát rendkívüli mértékben megerőlteti, különösen az anatómiailag hibásan képzett valamint ki nem nőtt állatokat. Utóbbiakkal a kúszó-ugrást egyáltalában nem kellene elővenni, vagy legalább is a gyakorlatokat csekély magasságra korlátozni. Ott, a hol az el- és leugrás történik, a talaj mindig laza legyen. Ha zárt helyiségben gyakorolunk, feltétlenül vastag gyékények szükségesek. Sohase nyújtuk hosszúra az ugrást. Legjobban tesszük, ha a kutyát a mindennapi oktatás kezdetén és végén kétszer-háromszor nagyobb magasságoknál 1—2-szer hagyjuk ugrani és pedig délelőtt és délután.

Sokkal kevesebb akadálylyal kell számolni, ha az ugró-gyakorlatokat úgy osztjuk be, mint tanácsoltuk.

Hosszú tartamú gyakorlatnál a kutya t. i. előnyét nem ismerhetné fel, mely azonban azonnal tudatába lép, ha egy néhány ugrás után békében hagyjuk.

Kezdetől fogva oly módon lehet gyakorolni, hogy a kutya át- és azonnal visszaugrik. Ez az állatnál nem sokára szokássá válik, úgy hogy a visszaugrást mindig magától végrehajtja. Körülbelül 150 m-en kezdjük és hosszabb időn keresztül csak a pórázon hagyunk ugrani, mert így a kutya hatalmunkban van és jobban alkalmazhatunk kényszert. Ha előrehaladott idomításnál póráz nélkül hagyunk ugrani és a kutya megtadja, mindig vissza kell nyúlni a pórázhoz, míg egy napon az ellenállás meg nem szűnik. Egy könnyen változtatható ugrófal jó szolgálatokat tesz.

Kezdetől fogva hozzá kell szokni, mindig függőlegesen az ugrófal felé menni, mindig függőlegesen elé és a közepe elé állni, mivel másként a kutya könnyen hajlandó lesz kitörni. Kezdetben a vezető áthág az ugrató állványon; a kutya többnyire — csekély magasságnál magasugrásban — azonnal utánajön. Erre azonnal a visszaugrásra szolgáló behatás következik. Valahányszor a kutya ugrik a «hopp-hopp» hangzik el.

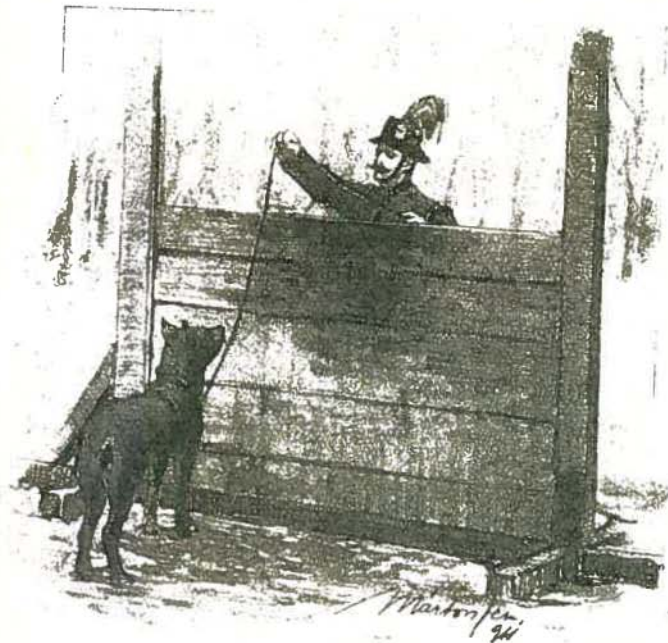
Nem sokára meg lehet kísérteni, hogy vajjon a kutya ugrik-e anélkül, hogy a vezető áthágna. A bal oldalon levő kutyával az ugrófal felé kell szaladni, szorosan a fal előtt a jelhangot adva. Ha nem ugrik, azonnal áthág a vezető.

Csak egészen fokozatosan emeljük a magasságot! Ha ez már nem teszi lehetővé az oktáló áthágását, oldalt az ugrófal körül kell menni, a kutyát leültetni vagy egy segéd által tartatni és a másik oldalról a a póráz egyidejű megrántásával a hangjelt adni (lásd 4. ábra). Soha se húzzuk azonban a kutyát a pórázzal szorosan a fal elé vagy éppen azon fel, hanem ellen-

kezőleg, próbáljuk a kutyát a faltól kissé eltávolítani, hogy nekifutása legyen az ugráshoz.

A golyós örvöt sohasem szabad használni.

Valahányszor a kutya nem ugrik, meg kell különböztetni, hogy vajjon túlfáradságból vagy valamely sérülés miatt tagadja-e meg, vagy makacskodik.

4. ábra.

A mellső lábak belrészén lévő ujjak gyakran vannak sérülésnek kitéve. Igen gondosan meg kell vizsgálni; sérülés esetén nem kell többé a kutyát ugrani engedni! Ha túlfáradság jön tekintetbe, akkor az ugrófalat egy pár deszkával alacsonyabbra kell csinálni és így végeztetni az ugrást. Ily módon jobban dolgo-

zunk az állati akarat alárendelésén, mintha a gyakorlat ugrás nélkül végződött volna. Ellenállásnál még egy néhány kísérletet kell tenni, midőn a pórázon levő kutyával az ugró-falnak nekifutunk és jó behatóan az alkalmas pillanatban hangoztatjuk a «hopp-hopp»-ot vagy a mint leírva van, a másik oldalra megyünk.

Ha kutya többszöri kísérlet daczára megtagadja az ugrást, akkor le kell szállítani az ugrófalat és úgy ugratni. Minden oly esetben, midőn ellenállások voltak és a kutya azok leküzdése után, habár csak az ugrófal leszállítása után is, *ugrott, azonnal be kell a gyakorlatot szüntetni*, mivel ez által a kutya az ugrás előnyét világosan észreveszi. Béke uralkodik, mihelyt teljesítette.

Ha a kutya nagyobb magasság mellett a hangjelre egyedül ugrik, ha tehát az ellenállások letörettek, akkor az ugrás előtt le kell ültetni és csak a «hopp-hopp» jelre ugrásra készülni. A hozófával való ugrás csak akkor kezdődik, midőn a kutya a kicsiny, mindig használt fát biztosan előhossa. Megint egészen alacsony fallal kezdjük, talán 0,50 m-rel, hogy fokozatosan emeljük. Nehéz hozófákat egyáltalán nem kellene ugrás alkalmával hozatni, mivel ez által a fogzat és általában az állat egész teste nagyon szenved.

XI.

A LEÜLÉS.

Hangjel: «szécen» (leülni).

A kis kép épen úgy mutatja a szükséges befolyást, mint szavak, melyeknek következése a kutya leülése. Ehhez jön még egy hang, p. o.: «szécen» és ez nem sokára ugyanazon cselekvést fogja kiváltani, mint kezdetben a lenyomás maga. Az egyik kéz a nyakörvbe nyul, vagy a pórázt fogja meg szorosán afelett, a másik kéz lenyomja a kutyát, a vese táján megfogva, gyöngéden vagy durván, a mint behatni akarunk, állóhelyzetbe. Egyidejűleg meghúzzuk a nyakörvet vagy pórázt és a hangjelt adjuk. Mihelyt a kutya fel akar állni, megint ugyanaz a behatás következik a «szécen» hang által követve. Egy más behatás, melyet azonban inkább előrehaladt oktatásnál használunk, p. o.: egy feszesen tartott póráz mellett adott pálczaütés a farra, a kézcsuklóból adva. Nem felemel karral, mivel ez a lefekvéssel összekötött mozdulatot képezi. Egy további behatás: A kutya elé állva, a torokbőrnél ragadjuk meg és az egész testnek egy lefelé ható rándítást adunk. Végre arra dolgozunk, hogy a kutya a hangjelre gyorsan leüljön, a mi gyors lenyomás által, vagy egy ruganyos ütés által (mindig a kézcsuklóból) érhető el.

Míg a kutya a hangjelre nem ül le azonnal, (a mire figyelni kell), mint a villám, a kutyát leülni kényszerítő érzéki benyomásnak kell következni. Gyakrabban fog

előfordulni, hogy a kutya a «szécen» hangjelre *lefekszik*. Ennek mindig ellene kell hatni; vagy az által, hogy őt a póránál fogva magasra húzzuk, vagy pedig, a mi jobban hat, hogy a fekvő kutyának egy kissé a lábára lépünk és egyidejűleg a pórázt magasra húzzuk, (a melyen neki ezen gyakorlatnál mindig lenni kellene) a mellett a «szécen» hangjelt használva.

A «praksziban» nem szükséges a kutyának nagyobb távolságokon való ülve maradása; távolságokban a kutyát mindig hagyjuk lefeküdni. Ha azonban saját örömünkre az ülve maradást nagyobb távolságokra akarjuk begyakorolni, úgy járunk el, mint a lefekvésnél elmondjuk. Ehhez egy külön hangjel felesleges lenne.

5 ábra

XII.

A LEFEKVÉS ÉS «HOZZÁM»-JÖVÉS.

A lefekvés és «hozzám»-jövés gyakorlatai, lélektanukban oly nagyon különbözök, mégis szorosan összetartoznak, mivel, a mint a B) fejezetben látni fogjuk, sokszor a lefekvés által a jövés czéloztatik. Hogy mindjárt kezdettől szem elé állítsuk: a lefekvéssel tehát a «plac» elhangzásánál, a kutyában oly képzelet kell hogy keltessenek, melyek őt az oktatótól távortartják; a «hozzám»-jövésnél, tehát a «hi-ir» elhangzásánál oly képzelet, melyek őt az oktatóhoz vonzzák, hajtják. Ezzel a Janus-arcz, melyet a kutyával szemben mutatnunk kell, világosan kifejezésre jut. Ezen két gyakorlat által a kutya tökéletes urává lesziünk, mihelyt sikerül vele tapasztaltatni, hogy előnye rejlik benne, ha úgy cselekszik, a mint a következő két fejezetben be fogjuk mutatni. Magunkat és a szegény állatot is megkímélhetjük az úgynevezett szoba-ido-mítástól minden kínjaival együtt, mint előrecsúzás, stb. Az első naptól fogva működjünk a szabadban, a hol a kutya föltétlen urává leszünk, anélkül, hogy az állat bizalma hozzánk meginogna, anélkül, hogy munkakedve a legcsekélyebb mértékben szenvedne.

A) A lefekvés.

Hangjel: «plac» (Hely).

A következőt kell a gyakorlattal elérni: Azon helyen, a hol a kutya épen van, akár áll, akár megy vagy szalad, erre a hangjelre: «plac», villámszerűen le kell hogy vesse magát. Addig kell fekvé maradnia — mily fekvésben az mellékes — míg a vezető elhívása bekövetkezik. E célra a «plac» hangjelt azért választottuk, mert sokkal élesebben hatol a kutya fülébe, mint a «lefeledni!»

A lefekvés lélektanában rejlik, hogy meglehetősen erős kinerzések lehet és kell alkalmaznunk, hogy a kutyát hatalmunkba kapjuk. Nem csak arról van tudniillik szó, hogy a kutya lefeküdjék és fekvé maradjon, hanem hogy képzeletek ébresztessenek benne, melyek odaterelik, hogy *villámszerűleg földre vesse magát*. Mert csak olyan képzeletekkel érhetjük el, hogy a kutya, akkor is ha távol van a vezetőtől, ha a legnagyobb kedvvel akar is egy neki kellemes és hasznos cselekvést végrehajtani, hogy ezen esetekben a «plac» hangjelre a földre essék, minden még oly csábító vágyról lemondjon és így kezünkben maradjon.

Meglehetősen erős kinerzések alkalmazása magával hozza, hogy a kutya a gyakorlat kezdetén megkísérli ezen érzések elől szökés által menekülni. Hogy már elejétől minden lehetősége megszűnjék, nem csak, hogy a kutya ezt tegye, hanem egyáltalában, hogy egy ilyen képzeletre jöjjön, először is mindig egy röviden tartott pórázon gyakorolunk. Ezen gyakorlat lélektana egyszerűen abból áll: a kutyát úgy «ostromolni», hogy a földrevetés és ott fekvemarádás, a nagy kinerzésekkel szemben, melyek reá

várnak, mihelyt csak kísérletet tesz felkelni, mint kisebb baj, tehát mint az ő előnye, tűnjék fel.

A pórázon lévő kutyát gyöngéd kényszerrel a földre nyomjuk, úgy hogy le kell fekednie és ezen állásban egy pár másodperczig tartjuk. Abban a pillanatban, midőn a nyomás megkezdődik, felhangzik a «plac», intő hangon kiejtve. A kutya érzése már most tovább

6. ábra.

adja az agyhoz a lenyomás behatásait, a szem közvetíti az embernek ezzel összekötött mozdulatait, melyek mindig a kar emelésével kezdődnek és a fül közvetíti a «plac» hangot az agyhoz. Mindez majdnem egyidejűleg történik. Így lesz mozdulatunk és hangunk az oktatás folyamán, az érzés által előidézett benyomásokkal összekötve s ennél fogva magának a lenyomásnak képzeletévé, úgy hogy hang és mozdulat később ugyanazon vágyat okozzák, akkor is, ha egyedül

magukban alkalmaztatnak. A kutya kezdetben megint fel akar tápázkodni, de az intő «plac» folytonos ismétlése mellett a földön tartjuk. Az oktató állása azért célirányosan lehajlott marad. *Hogyan* tartja e mellett az állat fejét és lábait, egészen mindegy; csak arra ügyelünk, hogy feküdjék. Most kissé engedünk a kezekkel és azonnal számolni fog a kutya az engedő nyomással és megpróbálja, a kellemetlen helyzetből felemelkedni, a mit azonban azonnal megfelelő ellennyomással megakadályozunk, mely alkalommal megint az intő «plac» hangzik fel. A hogy a nyomással engedünk, szükséges, hogy a felkelést, a mely magában véve élvezetérzéssel van összekötve, azonnal egy kezdődő ellennyomás által egy kinerzéssel kössük össze. Az egész eljárás nem tart az első esetben tovább, mint egy fél percig. Azon érzéki benyomások, melyek a kutyanak értésére adják, mikor nem várnak többé reá a felkelésnél kedvtelenségi érzések, egy könnyű rándításban a pórázzal és az oktatónak egyidejű gyors visszamenésében egy pár lépésre állanak, kísérve a magasan és hizelegve kiejtett «hi-ir» által. Épen a vezető gyors visszamenése hat rendkívül vonzóan a kutyára. Sok ideig kellene hasznát venni. *Mindig* a felkeléshez a «plac»-helyzetből, egy hozzájárulás szorosan az oktatóig csatlakozik egy hízélgés mellett ennek részéről, czirógatásból és veregetésből az élvezetérzési hang kiejtésével. Soha se kiáltunk a közelgő kutya felé «plac»-ot, soha se hagyjuk *közvellen* a bejövés után lefeküdni, mert máskülönben az örömteljes hozzájárócsorbul: a kutya csak úgy odalopózna az őt megint a földre kényszerítő érzéki benyomások képzeletében (*nem kívánt képzeleti kapcsolatok!*), melyek őt a (várandó) lefekvésnél érik. *Mindig* oda kell hát hatni, hogy a kutya az elhívás után szorosan a vezetőhöz jöjjön és a hozzájárócsorbult soha se szabad kün-

érzésekkel félbeszakítani. A gyakorlat magával hozza, hogy elején egy kissé bátortalanít. Egy pár nap lefolyása után a kutya, mihelyt a kinerzést magára a lenyomásra s többé nem az oktatóra viszi át, a bátortalan lényt teljesen leteszi, ha emlékezetéhez tapad az, hogy a lenyomás után — ha fekve marad — semmi kellemetlenség sem következik. Az oktatónak itt a megfigyelést kell megtanulni. Vannak kutyák, melyeknek félénk lénye megköveteli, hogy a lefekvésnél igen elővigyázatosan bánjunk el. Egészen elhibázott dolog lenne, a gyakorlat tartamára valamely időt előírni.

Leggyorsabban haladunk, ha sohasem gyakorolunk az úgynevezett idomító helyiségben, hanem valahol a mezőn egészen közvetlenül végezzük a gyakorlatot a leírt módon. Egészen rövid idő múlva annyiban fogjuk az adott módon ismételt érzéki benyomások eredményét látni, hogy a kutya már a «plac» hangnál hátát görbíti a lenyomást várva. Gyorsan, mint a villám felénk meg ezen várakozásnak és lenyomjuk a — mindig röviden a pórázon tartott — kutyát a földre, emellett «plac» kiáltva. *Mindig* hosszabban engedünk a kezekkel, az állatot azonnal lenyomva és többé-kevésbé parancsoló hangon mondva «plac», mihelyt csak előkészületet csinál, hogy felemelkedjék. Ha szükséges, a kinerzések erősítését is eszközölhetjük, midőn a kutyát több kényszerrel, tehát gyorsabban nyomjuk le.

Sok oktató nem tud a kísértésnek ellenállani most, mikor a kutya a cselekvést az ő értelmezése szerint kezdi keresztülvinni, őt megdicsérni, tehát az élvezet-hangot használni. Az első időben az lesz a hatás, hogy a kutya felemelkedik, mihelyt a «to ibrá» felhangzik. Ebben a hangban annyira benn rejlik a buzdítás, hogy a kutya épen ezen módon «ért». Ha tehát a fekvő és

talán kissé bátortalan kutyát czirógatni akarjuk, legyünk tekintettel az épen mondottra és készen arra, hogy azonnal lenyomjuk, ha a kutya az élvezethangot félreérti. A hangjelek akkor hát a következőleg lennének alkalmazandók. A kutya fekszik: «to ibrá»; fel akar emelkedni: «plac». Most tartjuk a kutyát és megint az élvezetérzés hangját mondjuk. A kutyát tehát különösen rá kell szoktatni, hogy az élvezet-hangra fel ne emelkedjék.

A kinerzés hangjára («fuj») is különös tekintettel kell lenni a lefekvés gyakorlásánál. Minthogy a «plac» hangjel maga is mindig kinerzésekkel van összekötve és egyszersmind oly képzetekkel, melyek a kutyát a földre kényszerítik, sohasem mondjuk «fuj», ha felemelkedni akar, hanem mindig «plac». Mihelyt a kutya fekvé maradván, tehát kitapasztalta, hogy előnyére van, ha csak a «hi-ir»-re emelkedik fel, kezdetben tétovázó jövedele mindig örvendőbb lesz, a mi mindinkább nyomatékos lesz, minél tovább van a kutya egy helyen lefektetve és minél nagyobb lesz a távolság, mely az oktatót a fekvő kutyától elválasztja. Ha a kutya a «hi-ir»-re tétován jön, támogatjuk értelmét, hogy most nem várnak reá kinerzések az élvezethangból. Ha bekerített vagy épen rendes idomító-helyiségben gyakorolunk, akkor a jövés soha sem lesz oly örömteljes, mint a szabad természetben, mivel az idomító-helyiség falai nem engedik felszínre a szabadulás érzését a reá nézve kellemetlen «plac»-helyzetből, továbbá gazdája azért nem hat reá mint delej, mert a kutya hozzá van szokva, hogy a «hi-ir»-re az idomító-helyiségben valamely kényszer-cselekvések következnek. A lefektetés ideje fokozatosan meghosszabbíttatik, épen úgy a távolság a kutya és vezető között.

A póráz még mindig megbecsülhetetlen szolgál-

tokat tesz. A távolság nagyobbításával azon új körülmény jön hozzá, hogy az oktátónak többet kell mozogni. Lassan körülkerülgeti a pórázon tartott kutyát, mindig villámsebessen közbelépve, ha az fel akar emelkedni és most őt már csak lökésszerűleg lenyomva. Mivel az oktató azon pillanatban, midőn a mindig hízogó «hi-ir» elhangzik, egészen más alakban lép az állat elé, ezen ellentétek által a kutyánál a kinerzés csak saját cselekvéseivel (ezen esetben felkérési kísérleteinél) jön összeköttetésbe. Hogy ezen kinerzéstől meneküljön, fekvé fog hátra maradni, továbbá el fogja tűrni a meglehetősen durva bánásmódot, a nélkül, hogy legkevésbé is elveszítené a bizalmat gazdájához. Mihelyt az oktató távozásával magát a lefektetett kutya látköréből elvonja, vagy minél inkább eltávozik a kutyától, annál nagyobb lesz a kutya természetes óhaja sietni gazdája után, a kihez ragaszkodik. Ennélfogva kezdetben gyakrabban fog előfordulni, hogy a kutya felkel. Ekkor csinálja az oktató a legnagyobb hibákat, hogy a kutyát megint lefekvésre kényszerítse. Azért ajánlatos ezen gyakorlatok kiterjesztésénél a hosszú póráz használata, miáltal a kutyát mindig kézben tarthatjuk. Ha idő előtt feláll a kutya, a nélkül, hogy a póráznál fogva hatalmában tartanám, a következőkre kell ügyelni:

Minden körülmények között mellőzendő az olyan eljárás, a mely a kutyát az oktatótól való elszaladásra ösztönzi. Sohasem szabad egy ily kívánságot kelteni. Ha egészen közel állunk a kutyához, úgy hogy biztosak vagyunk benne, hogy egy villámsebes odaugrással elérhetjük és lenyomhatjuk, akkor ily módon járunk el. A hol ez nem lehetséges egy megfelelő kézmozdulattal összekötött éles «plac»-ot kiáltunk oda neki, a mit többször ismétlünk. Könnyen megtörténhetik az első időben, hogy a kutya ezen «plac» elől nem lefekvés,

hanem eltávozás által vonja el magát. Mihelyt ezt észreveszem, a kutyát hozzámjövés által kell kézbe-kerítenem. Azonnal átváltozok a szerető gazdává és hangoztatom az oly sokszor hízelegve mondott «hi-ir»-t. Egy lépést se szabad a kutya felé tenni. Ellenkezőleg, mihielyt a kutya a «hi-ir»-re tétován vagy épen nem jön, felkerekedünk és elfutunk a kutya elől, mindig hízelegve s «hi-ir»-t kiáltva. Ez minden olyan kutyánál, melynél a hozzámjövést helyesen gyakoroltuk, oda fog hatni, hogy rögtön a vezető után siet. Ez most a kutyát szeretettel fogadja. A legnagyobb hiba lenne a kutyát most azért megbüntetni, mert nem maradt fekve. A kutya ezt sohasem értené meg. Nála inkább összekötődne a «büntetés», tehát a kedvtelenségi érzés az utóbbi cselekménnyel, tehát a hozzámjövással. A következés az lenne, hogy bizalmát a «hi-ir»-hez elvesztené; második esetben többé nem jönne. Megdicsérjük tehát a kutyát, mintha misem történt volna, egy pár menetet csinálunk, melyeknek az a céljuk, hogy egy bizonyos idő elmuljék, egy bizonyos idő, a mely a kutya jövelele és a most következő kinerzésel összekötött érzéki benyomások közé illeszkedik (lásd hozzámjövését). Egy idő tehát, a mely egy képzelmi kapcsolatot a jövés és a most következő kinerzés között meggátol. Mert most a kutyának értéére kell adnunk, hogy fekve kell maradnia, míg csak hívás nem hangzik. És ez a következő módon történik:

A menetek után fussunk a most már pórázon levő kutyával egyenesen azon helyre, hol lefektetve volt és adjunk neki egészen véletlenül egy ütést a pálczával hátára. Azon pillanatban, midőn a pálcza hátát érinti, «plac»-ot kiáltunk. Ütés és «plac», ez a legfontosabb, a legpontosabban kimérve, egyszerre essenek. Ha az ütés csak egy másodpercczel később esik, mint

a hangjel, a kutya ismétlésnél igyekezni fog az ütés elől kitérni, tehát nem ott esne le, a hol épen van, vagy épen a «plac» hangjelnél gazdája elől elszaladna. A «plac» hangnak mintegy helyettesíteni kell az ütést. A kutya már most fekszik; vegyük most a hosszú pórásra és menjünk megint el tőle, a mellett egy-néhányszor «plac»-ot kiáltva. Veszedelmes lenne most a pálcza használata után a kutyát lefektetni, a nélkül, hogy a hosszú pórázon volna, mivel egy második felkelési kísérletnél az elővigyázati szabályok alkalmazása daczára nehezen jönne gazdájához. Természetesen ennek keresztülvitelére vannak a gyakorlott oktatónak eszközei. A kezdőnek azonban nagyon vigyázva kell eljárni; reá nézve irányelv legyen, hogy azon eseteket, melyekben a kutya a nélkül, hogy kezében lenne, felkel, minden körülmények között kerülje. És ez megy, ha vigyázatosan, a hosszú pórással dolgozunk. Ezen esetben magunktartását a kutyával szemben másként rendezhettük volna be, mint a hogy leírtuk.

Először is «plac»-ra sokkal hamarabb ment volna ismét a kívánt helyzetbe, mivel magát gazdája hatalmában érezte. Ha azonban felemelkedett volna, nem kellene azon szükségesszökhöz nyúlnunk, hogy őt «hozzám» füttyüljük. Ellenkezőleg, szaladunk, a póráz végét valahol megkötve és a póráz a kézen keresztülcúsztatva, a nélkül, hogy egy szót is mondanánk feléje. Meg nem szokhat (nyakörvet a szerint igazítani). Hozzáérkezve, a nyakörvnel megragadjuk és egyidejű «plac» mellett villámgyorsan egy meglehetősen erős ütést mérünk rá, s azután azonnal eltávozunk. Természetesen a szemeknek a kutyára kell irányítva lenni, hogy annak legcsekélyebb felállási kísérleténél azonnal megint «plac»-ot kiálthassunk. Egy erős, villámsebessé üjtött, természetesen nem goromba ütés itt legjobban hat. A lefekvésnél az érzéki benyomások által épen az

ellenkezőt akarjuk elérni, mint a kutya «hozzám»-jövetelénél.

A «plac» felhangzásánál mindig egy várandó kinerzés kell, hogy a kutya előtt álljon, mielőtt feláll vagy gazdájához jön. Épen attól kell visszatartani, hogy gazdájához siessen. A «plac» tehát a gazdától távortartson, a «hi-ir» hozzá vonzzon. Azért ezen gyakorlatnál a verés épen nem árt; azonban természetesen a figyelembe veendő pontok szigorú megtartásával osztogatandók. A mindig hízelgő «hi-ir» mindig felszabadítja a kutyát egy neki kellemetlen helyzetből és így mindig örvendő ugrásokban jön gazdájához, mielőtt ezen mentőjel hangzik. Látjuk tehát, hogy az alkalmazott verések legkevésbé büntetések, sőt csupán a kísérő kedvtelenségi érzések által egyszerű eszköz a kutyát a földön tartani. 8—14 nap múlva annyira van a kutya, hogy «plac»-ra azonnal lefekszik és most azáltal súlyosbitandó neki a fekvemaradás, hogy a távozó oktatót se nem látja, se nem szagolja. El kell pl. szél alatt egy bokor mögé bújni, honnan a kutyát jól lehet megfigyelni, a nélkül, hogy ő minket láthatna vagy szagolhatna. Mindig meg kell már most a fekvemaradás idejét hosszabbítani. Nemsokára annyira van a kutya, hogy egy «plac»-ra, melyet távolról kiáltunk felé, a földre roskad, ha nincsen is a pórázon. A követelményeket fokozatosan feljebb kell csigázni; a «plac»-ot eleinte csak a kutyától kisebb távolságra és csak ott kell alkalmazni, ha nincsenek nagy elterelések az állatra nézve. A «plac»-ra mindig a hízelgő elhívás és a közelgő kutya simogatása következik a kedvhang egyidejű használata mellett. Elejétől fogva azon tapasztalatot csinálta, hogy magát a «plac»-tól sohasem vonhatta el másképen, mint hogy a földre dobja magát. Most már a szokás hat és akkor is a földre kényszeríti, ha nincs is az oktató tényleges hatalmában.

Ha a kutya ennyire van, akkor arra törekszünk, hogy betanítsuk a «plac»-ra való villámgyors lefekvésre. Ez eleinte csak a röviden tartott pórázon gyakorolható, Ennél t. i. nagyon erős kinerzések alkalmazatnak, melyekből a kutya csak azáltal tanulja meg magát kivonni, hogy villámgyorsan a földre veti magát. Az ijedtségnek egy neme ez, melylyel ennél eredményeket érünk el. A villámgyors leguggolás ne legyen mutatvány, hanem eszköz, mely a kutyát akarat nélkül kezünkbe szolgáltatja. Nagy távolságokban is le kell neki azonnal guggolni, mielőtt a «plac» felhangzik és ehhez az ijesztési módszer nélkülözhetetlen. A sejtelem nélküli kutya a röviden tartott pórázon van és mielőtt egyáltalában tudná, hogy mi lesz, már a következőknek kell lejátszódnia: egy villámszerű páczaütés, mely a kutya hátát azon pillanathban éri, midőn a «plac» füleibe hangzik, soha előbb, soha később. Csak egy ütés! Ruganyosan kell adni, hogy a kutya már a leesésnél érezze, hogy az ütés súlya enged, hogy tehát a kinerzéstől csak villámszerű odaesés által vonhatja el magát. És továbbá, hogy biztosítva van, ha fekszik. Azért csak egy ütés. Ha a kutya fekszik, körüle megyünk, hogy meggyőződünk, vajjon fekvé marad-e, leoldjuk és azután 10—20 m-re tovább megyünk, várunk egy keveset s azután hízelgő hangon mondjuk «hi-ir». Ha elővigyázók akarunk lenni, előbb a hosszú pórázzal is dolgozhatunk, mely azonban az ütésnél ismert okból egészen röviden tartandó. Az ütések ereje a kutya többé-kevésbé kemény természetéhez alkalmazkodjék.

Az épen leírt gyakorlatot czélszerű nem ismételni azonnal, hanem valamely más gyakorlatot kapcsolunk hozzá, a mely a kutyának élvezetet okoz. Hogy a bekövetkező ütés képzeletét a «plac» felhangzásánál a kutyánál ébren tartsuk, mindig egyidejűleg a jobb

kart lökészerűen ütésre emeljük és egyszersmind a bal lábbal lökészerűen egyszer a földre dobbantunk. Ezek által a cikázó mozdulatok által a kutya mindig várja az ütest és ezért a földre fog roskadni. A «plac» mindig több és több hatalmat fog az ütés benyomása alatt akkor is gyakorolni, ha a kutya nagy távolságra van a vezetőtől, sőt a «plac» hatalma oly nagy lesz, hogy a kutya akkor is meghajol előtte, ha a legerősebb ösztönök őt valamely más cselekmények felé mozgatnák. Az oktatás további folyamában, még ha a villámgyors lefekvés el van is érve és a kutya ezt ütés nélkül, tehát csak a lökészerű mozdulatokkal összekötött «plac»-ra teszi; ennek dacára az ütésnek a «plac» elhangzásánál időről-időre alkalmaztatni kell. Ellenkező esetben a villámgyors lefekvés és ezzel a feltétlen hatalom a kutya felett elveszne. Egész életében azon képzeletben kell a kutyának lenni, hogy «plac»-nál úgyszólván a Damokles-kard lebeg felette; mindig bizonytalanságban maradjon, hogy a «plac» elhangzásánál egy ütés érte-e vagy nem. Sohase használjuk azonban a pálczát, ha a kutya már fekszik. Ha egyszer nem elég gyorsan roskadt a földre, akkor az ütest csak a legközelebbi lefekvésnél alkalmazzuk, melyet azonnal ismételni lehet.

Ha a lefekvés gyakorlatát az épen leírt értelemben veszszük elő, a «plac» eszközzé lesz, mely nekünk több hatalmat kölcsönöz a kutya felett, mint a hozzámjövés. Egyszerűen azért, mert az utóbbi gyakorlat lélektana egy oly erős kényszert nem enged meg. Ha a kutyának egyszer tudatára jutott, hogyan őrizheti meg a «plac»-nál saját előnyét, akkor ezt megteszi és fekvé maradjon, de azután hívásra örvendő vágatában jön urához, megszabadulva a kellemetlen kényszerhelyzetből. Ha a kutya a lefekvést megtanulta, mindig gondoskodni kell arról, hogy soha őt a hívás előtt fel-

kelnie ne hagyjuk. Sok vezetőnek az a szokása van, hogy a «plac»-ot gyakran használja, ha nem az is a célja, hogy a kutya valóban fekvé maradjon. Ha egyszer lefektettük, formális lelkiismeret kell ahhoz, hogy most már a keresztülvitelre is felügyeljünk. Ha a felkelést gyakrabban megengedjük, mielőtt a hívás bekövetkezett, természetesen szenved a kutya feltétlen fekvémaradása. A szobában, ha csak azt akarjuk, hogy a kutyát, ha valamiképen terhünkre van, magunktól távolartsuk, nem használjuk tehát a «plac» hangjelt, kivéve, ha valamely okból lefekvést akarunk. Ha csak arról van szó, hogy a kutya fekhelyére menjen, vagy valahova a szobában lefeküdjék, ennek elérésére egy más érzéki benyomás és más hangjel adassék. Fogadjuk el egyszer ez utóbbira «feküdni!» (Hinlegen!), akkor ez a hang az általunk akart kívánságát a kutyának egyszerűen azáltal keltené fel, hogy őt a pálczával megfenyegetjük és «feküdni!» mondjuk, akkor odabávik, a hol neki alkalmas; egyebet pedig nem akarunk elérni.

B) «Hozzám»-jövés.

Hangjel. «Hi-ir» vagy fütty.

Gyorsan felnyitni a rekeszt! Hogy a kutya a hosszú vasúti utazás után a fogdából szabaduljon. Félénken néz maga körül, mert idegen vidéket szagol. A hízelgő hang azonban, mely fülét megüti, hamar megbarátkoztatja az új gazdával, mert «ubi bene, ibi patria!» (A hol jó dolga van, ott van hazája!)

«Hektor» még semmit sem tanult, írja az eladó. Midőn az új tulajdonos a következő reggelen a ketrechez jön, a kutya eleintén kissé félénken viselkedik, de mindjárt bizalmas lesz, mihelyt csirógatják. Delben, midőn Nagy uram hazajön, épen a fiacskája

áll a ketrecz előtt. «Na most megtanítjuk a kutyát a «hozzám»-jövetelre», mondja az apa, «itt van egy jószagú borjúcsont». Odatartja a falatot a ketrecz sodronyához, hogy a kutya feléje ugrik. Azután Nagy úr az udvar ellenkező sarkába megy és onnan kiáltja fiának: «Jancsi, nyisd ki a ketreczajtót.» Mihelyt ez megtörtént, odarohan a kutya új gazdájához, még mielőtt a «Hektor, hi-ir» elhangzott. Semmi egyéb természetesen nem vonzza, mint a jóillatú csont. Ezt most megkapja és kéjjel fogyasztja el.

A második napon a kutya, mihelyt a ketreczajtó felnyílik — egyidejűleg felhangzik a «Hektor, hi-ir» — örvendő ugrásokban gazdájához siet, a ki e derék tettéért egy szép falattal jutalmazza. Most már az állat többször egymásután jön a «hi-ir»-re, a nélkül, hogy jutalom következne egy jó falat alakjában. A jövő után a kutyát gazdája mindig megsimítja. Úgy látszik tehát, hogy a «hi-ir»-t már megértette.

«Most már Hektor hozzánk szokott, már engedelmeskedik is», mondja a tulajdonos, «ma elmegyünk vele sétálni». Vigan ugatva ugrik elül a kutya és csakugyan jön, midőn gazdája a «Hektor hi-ir»-t hangoztatja.

Midőn az országútra érnek, előszalad egy idegen kutya; még oly fiatal korban, mint Hektor. Kölcsönösen megszaglászzák egymást, azután kezdődik egy veszett játék. Ott törtetnek az országúton végig. «Hektor, hi-ir» hangzik. De most már nem használ sem a hízelgő, sem a fenyegető kiáltás; a kutya mitsem törődik vele. A két játszópajtás máris halltávolon kívül van. «Hisz tudja a ficzkó, hogy neki «hi-ir»-re jönni kell», zsörtölődik Nagy úr. «Papa, utána kell mennünk», mondja a fiú. És mormogás, szidás és káromkodás közben elindulnak felkeresni a kutyát. Ott hátul a réten, hol az idegen kuvaszszal hajt, észreveszik.

«Hektor, ide jösz!» hangzik fenyegető hangon. De Hektor nem törődik ezekkel a hangokkal.

«A gyalázatos dög!» Nagy úr odaugrik, épen midőn Hektor ugatva játszópajtásán fekszik. Nyakon ragadja: «Fuj, Hektor, hi-ir, hi-ir, nem hallod, fuj, hi-ir, hi-ir» s a mellett kijut a verésből és fülhúzásból. A szegény bűnöst pórázon vezetik haza és «büntetésből» azonnal ketreczbe zárják.

Midőn a harmadik napon a ketrecz ajtaja felnyílik, a kutya a «hi-ir»-re örvendő ugrásokban jön gazdájához. «A tegnapi büntetés mégis használt», gondolja Nagy úr. De a hogy ez már történni szokott, alig érnek a sétáló a szomszéd portájához, egy macska ugrik át az úton. Hektor mint a fergeteg, utána. Ugatva ugrálja körül a fát, melyre a macska menekült. «Hektor, hi-ir» hallatszik. «Hektor, mindjárt hi-ir!» A kutya nem törődik vele, észre se veszi, hogy gazdája már nála van. Hirtelen megragadva érzi magát. Egy jó nyaláb verés suhog reá. «Fuj, nem hallottad, hi-ir, Hektor, hi-ir!» Megint pórázon czipelik haza a szegény bűnöst és azonnal be a ketreczbe, hol — mint Nagy úr véli — csinyei felett «gondolkozhat». De, furcsa, «daczára engedetlensége felett való elmékedésének», a kutya a negyedik napon, midőn a «hi-ir» felhangzik, csak nem jön gazdájához, csak többszöri «felhívásra» sompolyog tétován hozzá. Künn ez alkalommal nem látszik ellenség. A kutya eleresztve czammog előre. «Mama int, papa», mondja Jancsi, «vissza kell mennünk!» «Hektor, hi-ir!» hangzik meglehetősen parancsoló hangon. A kutya visszanez, megáll. «Hektor, hi-ir» hangzik most mérgesen. A kutya behúzza hátulját, mintha félne, de nem jön. Egy fenyegető «hi-ir, Hektor, hi-ir»-rel megy feléje gazdája. Most már a kutya pláne megfordul és visszamegy. Dűhtől magánkívül utána dobja gazdája a sétabotot. Vágtató ugrásokban, ordítva szökik meg a kutya

Egy történet ez, a mint mindig újra előfordul: némi változással természetesen, de lélektanában mindig ugyanaz. Egy história, a mely mindig elő fog fordulni, míg nem jöviünk tisztába a kutya szellemi képességeivel, míg emberi felfogásokon építjük fel az idomitást és oly értékekbe kapaszkodunk, melyek a kutyanál nincsenek is meg.

Most az egyszer helyezzük magunkat a kutya lelkebe és kíséreljük meg «elmélkedni» a felett, a mit ő «képzelt» azon érzéki benyomásoknál, melyeket új gazdája felállított. A kutyanak kezdetben tanúsított bátortalansága azon pillanatban le volt küzdve, midőn emlékezte által kitapasztalta, hogy új uránál semmi kellemetlen sem vár reá. Egész helyesen járt el az utóbbi, midőn a kutyanak a «borjúcsont»-delejjel azon vágyat keltette, hogy gazdájához jöjjön és egyidejűleg a «hi-ir» hangot használta. Ez a «hi-ir» a kutyanak képzetévé vált, egy várandó falat jelzésévé, és azért jött is e hangra. Sőt jött, a nélkül, hogy e hangot beárta volna, mihielyt a ketreczajtó megnyílt, mert gazdája megjelenése s az ajtó felnyitása egyidejűleg látérezéki jelekké váltak az ő képzetében. A kutya tovább is jött, a nélkül, hogy jutalmat kapott volna, midőn az udvaron többször hallotta e hangot «hi-ir», mert mindannyiszor egy czirógatás következett gazdája részéről. Jött, a ketrecz szűk börtönéből kiszabadulva, örvendő ugrásokban, ugyanoda, a hol czirógatás vagy egy falat, tehát élvezetérzés várt reá. Sőt Hektor az első sétánál is eljött jóságos urához, midőn künn a szabadban a «hi-ir» felhangzásánál hajlamot érzett ahhoz, mert ebben a pillanatban semmi sem volt érzékeiben, a mely neki több örömet szerezhetett volna, mint a jövés gazdájához, kinél élvezetérzéseket várt.

De a legközelebbi pillanatban felbukkant valami a mi neki nagyobb örömet okozott: midőn az idegek

kutyával játszhatott. Ekkor legkevésbé sem törődött a «hi-ir»-rel, habár hízelgő vagy fenyegető hangon mondták is. Egyáltalában értésére jutott-e a kutyának, hogy neki a «hi-ir»-re jönni kell? Részére a «hi-ir» csupán egy várandó kedvérzés jelévé lett. Midőn Hektor a másik kutyával játszott, midőn reá nézve ez a játék egy nagyobb élvezetérzéssé lett, mint az, a melyet a «hi-ir» váltott ki benne, honnan tudta volna ő most egyszerre, hogy a «hi-ir» azon «parancsot» tartalmazza, hogy neki jönni kell. A «hi-ir»-ben eddig inkább egy *jönni szabad*, mint egy *jönni kell* rejlett.

Ez esetben a tulajdonosnak kellett utána mennie, hogy a kutyát megkapja. De szabad volt-e a kutyával úgy bánni, a mint ő tette? Bizonyára arra irányult most már a tulajdonosnak minden törekvése, hogy a «hi-ir» hangjelre a jövés köteleességét a kutyával megértesse. E mellett ő, midőn «Hektor» nem jött, oly módon járt el, hogy az emberi nyelv segítségével igyekezett az állattal megértetni, hogy azért kapta a verést, mert *nem* jött. És ebben egy nagy tévedés rejlett! Mert a kutya részére nincs nyelv, nincs értelem; a kutya részére csak hangok vannak, a melyeket ő valamely érzéki benyomásokkal egy képzeletté tud kapcsolni. Mivel továbbá a verés, tehát a kínérzés, bizonyos idővel következett be a cselekvés *után*, melylyel össze volt kötve, a kutya ezen kínérzést azzal nem kapcsolhatta össze, a melylyel gazdája összeköthetni vélte: a *nemjövessel*. Annál kevésbé volt ez lehetséges, mivel a kutya a «hi-ir»-t nem is képzelhette parancsnak.

Mivel köthette tehát össze a kutya a kínérzést? Biztosan a «hi-ir» hanggal, de más módon, mint azt a tulajdonos gondolta. Midőn ez a kutyát a réten egyidejű fenyegető: «Hi-ir, Hektor, hallod, hi-ir» szavakkal megverte, az első lépést tette arra,

hogy a kutyát kézbokrossá tegye, mert a «hi-ir»-t egy kinerzéssel kötötte közvetlenül össze. A harmadik napon a kutya ezen bánásmód daczára örömmel jött gazdjához, mert az udvaron eddig a «hi-ir»-nek egy más jelentőségét tapasztalta és mert a tegnap a «hi-ir»-rel összekötött kinerzés még nem tapadt emlékezetéhez. A képzeleti kapcsolat a «hi-ir» és a várandó verés között már megjelent, midőn a kutya a negyedik napon *télovázva* jött ki a ketreczből gazdjához. A képzeleti kapcsolatok azonban rögtön világosak voltak az emlékezetében, midőn künn a «hi-ir» felhangzott. Ezen hang a kutyának ekkor már nem a várandó kinerzésre való jel volt, hanem arra való jel, hogy reá verés, tehát nagy kinerzések várnak. Mert csak így *érhette* a kutya és nem másként. Tehát megmagyarázható, hogy ő, midőn a «hi-ir» felhangzik, ezen kinerzések *előtt* megáll és midőn gazdája feléje megy, elszökik, hogy magát a veszélytől intő «hi-ir» következményei elől elvonja!

Ez a kézbokros kutya lélektana! Azt gondolják, hogy verések és szavak által meg lehet a kutyával értetni, hogy neki jönni kell. A kinerzéseket, melyek a kutyát gazdjától távol tartják; ezen kinerzéseket melyek nekünk a lefekvésnél épen kívánatosak voltak, ezeket nekünk ilyen alakban soha sem szabad használni. Első sorban tehát követendő szabálynak kell tartanunk, hogy egy kutyát sohase üssünk, ha nem jött, mert akkor épen fordított hatás áll elő, mint a melyet elérni akartunk; a kutya nem szalad vesztébe.

Ha egy játszó gyermekkel megértetjük, hogy jöjjen, akkor a nyelvet használhatjuk, mint értekezési eszköz és azt mondjuk: gyere! Ebben már a parancsolás is benne rejlik. És ha nem hallotta, azt mondjuk: ha nem jössz, verést kapsz. Azonnal megtudja a gyermek

hogy azon kinerzés mögött, melyet a játékkal való felhagyás okoz, még egy másik nagyobb ólalkodik, a melytől szabadulhat, ha a játékkal felhagy és jön. És azt fogja tenni, a minek következtében a kevesebb kint érzi: jön.

Egy ilyen nyelv által való értekezés a kutyánál lehetetlen. Nyúlunk hát megint szabadítóinkhoz, az érzéki benyomásokhoz és kérdjük magunkat: Talán lehetséges a kutyának érzéki benyomások által értésre adni, hogy valamely kinerzés vár reá azon esetben, ha nem jön? Vagy másképen kifejezve: hogy nagyobb kinerzés vár reá, mint a melyet valamely neki kellemes cselekvés abbanhagyása okoz, ha nem jön. Hogy ez nem történhetett az által, hogy a kinerzést a kutya *elő* helyezték, más szóval, hogy őt nem a nemjövés után büntették, azt láttuk. Mert ebben az esetben a kinerzés tőlünk eltereli, a helyett, hogy hozzánk vonzaná. A «hi-ir» hangjel az ezen hanggal összekötött vagy reakövetkező veréssel képzeletté lesz, ennek magának szellemi képévé, úgy, hogy az állatot természetes ösztöne visszatartja, hogy ezen kinerzésbe beleszaladjon.

Van tehát, így kérdezzük magunktól tovább, valamely lehetőség, hogy a kinerzést a kutya *mögé* helyezzük, hogy *hozzánk terelje* és a kutyára nézve a «hi-ir» bizonyos mértékben jelzészé váljék egy *mögötte* ólalkodó veszélynek, mely elől csak egy felénk való gyors menekülés által vonhatja el magát? Ezen esetben persze a kinerzésnek nem a gazdától kell kiindulni. Mintha egy villamos telepet helyeznénk a kutya hátára, mely vezeték nélkül hozható működésbe. Vezeték nélkül, hogy a kutya összefüggést a telep és az ember között észre se vehetne. Akkor meg se figyelhetné, hogy a fájdalom, melyet a bekapcsolt áram okoz, szeretett urától indul ki. Ezzel

a teleppel ellátva kellett volna Hektornak első menetét tenni velünk a szabadba, miután előbb az udvaron a leírt módon a «hi-ir» jelhang hívogató értelmét megismerte. Azon pillanatban, midőn a kutya az idegen tacszkóval az országuíton végigszaladt, a telepet működésbe hoztuk volna és *egyszersmind* egy «hi-ir»-t hallattunk volna. Megijedve a hirtelen fájdalomtól hátában, a kutya először is elvált volna játszópajtásától. Ugyanazon pillanatban a telepet kikapcsoltuk volna, hogy azt egy pillanat múlva egy «hi-ir» által követve ismét bekapcsoljuk. A «hi-ir»-t nem szabadna tehát mérgesen, hanem ellenkezőleg, hízelegve kimondani, hogy a kutya a kinerzést ne is hozhassa urával összefüggésbe. A kutya eddigi idomítása szerint szokva volt, hogy a «hi-ir»-re kinerzések vártak reá. Egy láthatatlan ellenség által, a villamos áram által hátán, üldöztetve elindul gazdája felé. Ez abban a perczen, midőn a kutya az első lépést teszi feléje, kikapcsolja a telepet és megint csak egyidejű hízelgő «hi-ir» mellett kapcsolja be. De kétségen kívül lehetünk: mintha fúriák üldöznék, sietne a kutya urához. Hamar megértette, hogy a «hi-ir» egy intő jelzés lett egy őt fenyegető veszély elől, melyből őt ura mentette meg. Ezt a szerepet végéig jól viszi keresztül, midőn a feléje jövő kutyát csirógatja és bizonyos mértékben sajnálja.

Tényleg a legfényesebb megoldás ezen gondolat keresztülvitele lenne, hogy a kutyának egy «hozzám»-övését *minden körülmények között* és a *leggyorsabb menelneben* megtanítsuk. Ez egy oly kinerzés lenne, mely *mögötte* áll, mely minden hatalommal gazdájához tereli. Van-e valamely lehetőség, a mely nekünk ezen megvalósíthatatlan gondolat helyett kárpótást nyújtana?

Mielőtt erre a kérdésre felelni megkísérlelnénk, előbb

egy másik után kutassunk, t. i. hogy vajjon a Hektor tulajdonosa által kezdetben követett út nem lett volna-e még egy jó darabon követhető és továbbépíthető. A kutyának azáltal tétetett a jövés kívánatossá, hogy neki az első örömet, hogy a ketreczből kijöhetett, egy az uránál várható örömmel kötötték össze, úgy, hogy a «hi-ir»-re jött; persze nem minden körülmény között. Soha akkor, midőn valamely nagyobb élvezetérzés volt érzékében, mint a melyet neki a «hi-ir» jelzett, a mint a sétáknál mindig mutatkozott. De épen ez a körülmény veendő az idomítás *kezdetén* figyelembe. Mihelyt észreveszszük, hogy a kutyát valamely körülmény erősebben vonzza, mint a hangjel, az utóbbit soha sem szabad alkalmazni, annál kevésbbé ismételni. Az oktató, kinek érzésében van, hogy kutyája még nem haladt annyira, az illető esetekben a «hi-ir» hangjeit egyáltalában kerülni fogja, hogy ennek hangját a kutya fülében ne tegye üres hanggá. Más szavakkal ez azt teszi: az idomítás *kezdetén* gyakran el kell nézni egy-egy helytelenséget; a kutyával mit sem törődni. A hogy látni fogjuk, a «hi-ir» a kutyára nézve csak lassan-lassan kapja a mi céljainkat szolgáló jelentőséget. A figyelmes oktatónál azonban az olyan esetek ritkaságokká zsugorodnak össze, mert azokat *megelőzi*, a kutyát magához hívja és pórázra veszi, mielőtt a kutya valamely elterelést vesz észre. Nem fogjuk az erőszak útját követni, hogy a kutya jövését elérjük; nem fogjuk a kutyát tövisörvvel vagy hosszú pórázzal elriasztott állattá tenni; hanem más eszközökkel tanítjuk örvendő és mégis *feltétlen* «hozzám»-jövésre.

Első sorban arról van szó, hogy azon alapon építsünk tovább, a melynek a kutya erőszak nélkül jövése lesz az eredménye. Füttyre vagy hívásra a kutyának gyorsított menelneben, lehetőleg vágóban kell vezetődjéhez sietni és mindig szorosán a bal oldalára jönni

Ha a vezető áll, a kutyának az ő bal oldalán kell maradnia; ha megy, a kutya bal térde magasságában követi. Mindkét esetben csak akkor szabad a kutyának eltávolozni, ha a «hopp» hangjel felhangzik. Az egyetlen gyakorlat tehát, a melynél két különböző hangjelt — hívást és füttyet — használunk ugyanazon cselekvésre. A síp tudvalevőleg azon körülménynek köszöni behozatalát, hogy hangja tovább hat, mint az emberi szájé. A «hi-ir» hangjelt azért választottam, mert benne épen úgy, mint a füttyben, egy «i» hangzik ki. Ebben minden kétség nélkül egy nagy könnyebbítés rejlik a kutya értelmisége számára, a melyre ezenkívül minden magas hang különösen hat. Jól tesszük, ha olyan sípot választunk, melynek hangját a szájjal is elő tudjuk idézni. Különböztetjük meg, hogy a kutya, melynek finom hangérzéke van és a mely egy bizonyos síp hangjához szokott, egyszer megtagadja a jövést, mert valamely körülménynél fogva a síp nincs kéznél.

Szokjunk hozzá, hogy a «hi-ir»-t mindig jó magas hangon és az első időben mindig hízelegve és nyújtva mondjuk ki. Hogy a verés, mihelyt a gazdától ered, ezen gyakorlatnál csak káros, azt láttuk. Egész fokozatosan emeljük követeléseinket a kutya jövésére vonatkozólag. Az első időben a «hi-ir»-t nem igen gyakran és csak akkor használjuk, ha hatalma már nagyobb lett, mint bármely elterelésé. Sok idomítónak az a szokása, hogy a kutyának minden pillanatban füttyül, a nélkül, hogy azt akarná, hogy a kutya szorosan hozzá jöjjön. Ez pl. előfordulhat, midőn az elszaladt kutyát arra akarjuk figyelmeztetni, hogy egy utcasarok mellett befordulunk, vagy egy boltba betérünk, stb. Megdönthetetlen, soha át nem törhető szabályt tegyük, hogy a «hi-ir» a kutyának egy olyan jellé váljék, mely őt közvetlen szorosan urához vonzza.

Valahányszor a «hi-ir» felhangzik, a kutyát szorosan magunkhoz hagyjuk jönni és mindannyiszor hízelegve vállát veregetjük.

Ha nem akarjuk azt, hogy a kutya szorosan hozzánk jöjjön, hanem pl. az állatot csak magunkra vagy egy követendő útra akarjuk figyelmeztetni, soha sem szabad a «hi-ir» hangot hallatni, sőt egy más jelt kellene erre választani, a melyet én *figyelmeztető hangnak* neveznék. Erre legjobb valamely csattantási, pattintási hangot használni, melyhez a kutya nem sokára hozzászokik. Akkor ő csak a fejét fogja fordítani, mihelyt ezen hangot hallja, nem szalad gazdájához, hanem csak annak új útjára tér. Ha mindkét esetben ugyanazon hangjelt használnánk, akár «hozzám»-jöjjön a kutya, akár gazdája után nézzen vagy annak útját kövesse, miről ismerné fel a kutya, mely esetben van a «hi-ir»-nek az első vagy második jelentősége? De az ember akkor a kutya engedetlenségéről beszél.

Csatlakozva azon előkészületekhez, melyeket Hektor tulajdonosa csinált az állattal, a szabadban ezen gyakorlatokat ugyanezen alapon még többoldalúlag lehetett volna kialakítani. Pórázon vezettük volna a kutyát oda, a hol egy eltereléstől nem oly könnyen lehetett volna félni. Hassunk már most a kutyára oly érzéki benyomásokkal — mindig a «hi-ir» egyidejű hangoztatása mellett, — melyek benne azon *vágyat* ébresztik, hogy urához siessen. Pl. ha a kutya előrecsatangol, valamely bokor mögé vagy más rejtekhelyre állok, vagy más irányt veszek, vagy az ellenkező irányban elfutok, vagy a földre vetem magamat és füttyülök vagy «hi-ir»-t kiáltok mindezen cselekvéseknél. Mindig vágtában fog ekkor a kutya elősietni. Mindig ügyelni kell arra, hogy ez közvetlen az oktató elébe történjék, s ilyenkor mindig csirógassuk meg az élvezeti hang által kísérve. Emlékezzünk meg most egyszer a le-

fekvésről és annak lélektanáról. Ott néha ütleget alkalmazzunk, hogy a kutyát fekvő helyzetében és *gazdájától távol* tartjuk. Valahányszor a füttyülés felhangzott, az a kutyára nézve felszabadulást jelentett, mely őt a legnagyobb sietséggel felszabadítójához terelte.

A lefekvés kitünő szövetségesünk lesz, hogy a kutyának a jövést jobban és jobban szokásává tegyük, és pedig olyanná, mely erősebb, mint sok elterelés. Bőségesen gyakoroljuk hát a «plac»-ot a «hozzám»-jövés kedvéért. Messze távozzunk a lefektetett kutyától, hogy azután elhíjjuk, s örülni fogunk az eredménynek. Tényleg szenved a gyors és örvendő jövés, ha zárt helyiségben gyakorolunk, mert ott többnyire más dolgok is vétetnek elő, melyek kényszerrel vannak összekötve, miért a kutya a «hi-ir»-nél nem érez *felszabadulást*. A jövésre — mint mondtuk — mindig czirógatásnak kellene következni. Ezen követelménynek az oktatás idejére oda kellene kibővítetni, hogy jövésre sohasem szabad valamely kényszerrel összekötött gyakorlatnak következni, mint pl. pórázonvezetés, a szabadon lábnál követés és az ugrás kezdetben. Ha a «hi-ir»-re, tehát a jövés után, szokás szerint olyan gyakorlatokat veszünk elő, akkor a kutya «hi-ir»-re a most következő kellemetlen gyakorlatok képzeletében csak *sompolyogna* jön, a helyett, hogy futna. Hogy ezt elkerüljük, a kutyának, kivált az első időben, a «hopp-hopp» által megint szabad kezét hagyunk, mihelyt a «hi-ir»-re gazdájához jött.

Soha sem megyünk a kutyával szembe! Ez nehezítését jelenti az ő jövésének; ellenkezőleg kezdetben a «hi-ir» elhangzásánál vagy a füttyülés után vissza kell tőle menni. Ha a kutya egy vagy más gyakorlatól megriad és valamely helyiségbe menekül, hízélgő szavakkal hozzá kell menni, meg kell őt veregetni és azután «hi-ir!»-t mondani. Ez addig ismétlődő, míg

előjön. Ha a szabadba menekült, soha sem kell utána menni, hanem el kell tőle szaladni, a «hi-ir»-t hízélgve mondva. Soha sem szabad az oktátónak a kutyát üldözni, hogy őt utolérje, soha hogy őt «büntesse», ha a kutya valamely okból nem jött. Minél inkább hat a «hi-ir» az idomítás folyamán, annál inkább parancsolóan lehet azt kimondani. Sőt a sipolás vagy füttyülés hangjába is lehet hízélgést vagy parancsot helyezni. A parancsoló «hi-ir»-re azonnal egy hízélgő «to-ibrá» következik, mihelyt a kutya csak *kísérlet* tesz jönni. Ezt szabálylyá kell tenni. Szándékosan mondtam, hogy egy «to-ibrá»-nak kell következni, mihelyt a kutya csak kísérletet tesz jönni, mert épen az ébredő vágyat kell azonnal kedvvel ellátni, hogy a kutyát ezen cselekvés folytatásába vonjuk. Épen úgy alkalmazzuk a «fuj»-t, ha a kutya nem tesz előkészületeket a jövésre. Mindig maga a jóság legyünk, ha a kutya jött és mindig hízélgően kell őt veregetni egyidejű «to-ibrá» mellett. A gyorsító «hopp-hopp» hang által sokszor gyakrabban lehet egy gyorsabb «hozzám»-jövésre hatni.

De mindaz, a mit eddig leírtunk, még nem mutatja a «jönni-kell» gyakorlatát minden körülmények között. Az idézett eszközökkel ugyan a kutya kitünő «hozzám»-jövésre oktatható, de hiányzik még az urához terelő ereje a «hi-ir»-nek oly esetekben, a hol a kutyára nézve erős elterelések léteznek. Megint felmerül az a kérdés, hogy nem lehetséges-e egy kínérzést a kutya *mögé* helyezni, mint a villamtelep példájánál történt; egy oly kínérzést, mely őt minden körülmények között gazdája felé tereli. Ezen lehetőség — egészen a telep hatásának értelmében — minden esetre csak akkor állana fenn, ha a kínérzés egy más személytől, nem a gazdától indulna ki. A kis Jancsi p. o.: az imént oly módon támogathatta volna

atyját a réten, hogy Hektorhoz lopózva, erre egy pár jó ütést mért volna, míg az apa ugyanazon pillanatban egy hízelgő «hi-ir»-t kiált, és hogy a kutya jövését támogassa, egy pár lépésre tőle elszalad. Minden körülmények között jóságos urához sietett volna a kutya, «to-ibrá» által már útközben buzdítva és «to-ibrá»-val és czirógatással és veregetéssel fogadva. Tényleg ily eljárás által a «hi-ir»-nek hatásosabb értelmzést lehet adni.

Olyan alkalmak, midőn más valaki ráhúz egyet a kutyára, ha az a «hi-ir»-re nem jönne, mindig kihasználándók. Hatás persze csak akkor következhetik be, ha az oktató a jóságos úr szerepét viszi keresztül. Ehhez tartozik, hogy a bejött kutyát *mindig* czirógassa és soha keményen ne dorgálja. Azon alkalmak azonban, midőn valaki más csípheti el a kutyát a pálczával, az oktatás folyamán ritkák lesznek. Azon gondolatra jövünk tehát, hogy egy bizonyos lövedéket hordjunk magunknál, a mely még távolságokra is hatásos lehet. Ezen célra gyakran használják a parittyát, melyet azonban több okból nem tanácsolhatunk. Kezelése először is ügyességet feltételez, könnyen veszélyeztethetnek továbbá a használt őz-serétek másokat is, végre lökésségéhez annyi idő kell, hogy a «meglepő» használat, mely épen szükséges, többé időszerűen nem alkalmazható.

Mint nélkülözhetlen vetőlövedék inkább egy összegombolyított láncz ajánlható, melynek az állandó készenlétség mellett még azon nagy előnye van, hogy a dobás a vele állandóan összekötött csörgés következtében az idomítás folyamán már hatását gyakorolja, ha a kutya csak a csörgést *hallja*. Sokszor tehát nem is kell dobni, csak a zsebet verdesni, hogy a kutyára hassunk. A láncz csörgése, akkor csaknem úgy hat, mint maga a dobás. Kezdetben tehát másnak, mint

az oktátónak kellene a kutya után dobni. A dobó lehetőleg úgy álljon fel, hogy a dobás elől menekülő kutya «hi-ir»-t kiáltó urának karjaiba szaladjon. Ha a «hi-ir» hangjel ily módon a kutyára mindig nagyobb és nagyobb vonzóerőt gyakorol, akkor ideje, hogy az oktató maga lépjen a láncz használatához.* Helyesen alkalmazva a láncz nélkülözhetetlen segédeszközévé lesz, a melyet *mindig* zsebében hord. A kutyának egy régi láncz-nyakörve egy gombolyagba kötve és egy szerszám van a kezünkben, melylyel a kutya «hozzám»-jövételére a legnyomatékosabb módon hathatunk. Persze helyesen kell alkalmazni. Egy egyszerű dobással a kutyára még semmi sincs elérve.

Hagyjuk még egyszer az első séta élményeit előttünk elvonulni, midőn Hektor, játékban a másik kutyával, uráról teljesen megfélelkezve, az országúton végigszaladt. A rövid előképzés mellett a kutyát sorára kellett volna bízni, anélkül hogy egyáltalában valamely behatás kísérletét csinálták volna. Minden «hi-ir», melynek hatástalanságát érezzük káros, mert üres hanggá lesz a kutya fülében. A réten azonban a láncz kitünő szolgálatokat tett volna. Észrevétlenül egy erőteljes dobás a kutya hátsó részére és azon pillanat-

* Itt megjegyezném, hogy a lánczot arra is lehet használni, hogy a lefokvésnél a kutyának egy villámgyors ledobását czélozzuk. Ebben az esetben a pórázon levő kutyára dobjuk, a lefokvésnél szükséges tekintetek mellett. Akkor a láncz csörgése nem aképen fog hatni, hogy a kutya gazdájához jöjjön, hanem hogy azonnal «plac»-ot csináljon. A lánczot tehát vagy arra kell használni, hogy a «hozzám»-jövést elérjük, vagy pedig a lefokvésnél a fennjelzett módon; soha azonban mindkét *gyakorlatnál* vagy épen valamely más célra. A dobás után nem szabad a lánczot a kutya által előhozatni. Különbözőhöz szokik, ezt jel nélkül azonnal a dobás után megtenni. A dobás szándékolt hatása tehát elveszne. A szerző.

ban, midőn a láncz a kutya testét érinti, egy hízelgő «hi-ir».

Egy hízelgő «hi-ir» különösen fontos. Miért? Az idomítás folyamán a kutya a «hi-ir»-t mindig azon értelemben tanulta ismerni, hogy gazdájánál kedvérések várnak reá, hogy a «hi-ir» bizonyos körülmények között egy veszély intőjelzése volt, melyből kivonhatja magát, ha gazdájához jön. Ez az értelmezés most is fennmarad, ha az észrevétlenül a dobás által előidézett kedvtelenségi érzésnél egy hízelgő «hi-ir» következik, melyhez a beérkezésnél egy további czirógatás csatlakozik. Mihelyt a láncz dobásánál elején egy fenyegető «hi-ir»-t ejtek ki, mint két kedvtelenségi érzés előidézője tulakodok a kutya tudatába, úgy hatok tehát, mint «Hektor» tulajdonosa és oly módon, a mely egy a gazdától elterelő vágyat kelt a kutyaiban. A láncz használatánál különféle további szempontokat kell kiemelni. Nem szabad a lánczot oly módon használni, hogy választék nélkül dobjuk a kutyára, azon véleményben, hogy ez által a kutya jövését érzjük el. Elővigyázatosnak kell lenni és a használatot korlátozni, ha a kutya látja, hogy meg akarjuk dobni. Ezen esetben arra törekednék, hogy a dobás elől kitérjen, nem pedig, hogy a «hi-ir»-re azonnal gazdájához siessen.

A használat első idejében az alkalmat valósággal ki kell lesni, midőn a kutya valamely elterelés által ösztönözve nem néz gazdájára; tehát még nem is kell, hogy híva legyen. Egészen előkészületlenül találja most a láncz és azon pillanatban, melyben testét érinti, felhangzik a hízelgő «hi-ir». A használat gyakoriságát illetőleg a többé-kevésbé kemény jellem mérvadó a kutyánál. A láncz használata által a kutya magát a távolban is ura hatalmában érzi, annyira, hogy ezen hatalom csak akkor hat reá kedvtelenségi érzésekkel, ha a «hi-ir»-re nem siet azonnal hozzá. Gazdája olda-

lán magát minden dobás elől biztosítva érzi; egy csörgetés a lánczcal elegendő, hogy urához siettesse. Mihelyt a kutya magát a láncz hatalmában érzi, — egy körülmény, melyet annak helyes használata magával hoz — hívásra, füttyülésre feltétlenül előjön, mivel a láncz dobásától való félelem igen erős nála.

A lefekvés gyakorlatai által és a «hozzám»-jövés által a kutya uraivá leszünk. A lefekvés, mint az előző szakaszban leírtuk, még nagyobb hatással bír, mint a jövés. Ha a kutya valamely alkalommal kezünkben szabadulni akar, inkább sikerül őt «plac» által a földre kényszeríteni, mint egy «hi-ir» által előhozni. Egyszerűen azért, mert a lefekvés lélektana nagyobb kényszereszközöket alkalmazhat gyakorlatilag, mint ez a «hozzám»-jövés lélektanánál áll. Ha a kutya egyszer a földön fekszik, a most következő füttynél mindig gazdájához jön.

Különös figyelmet igényel azon kutya elhivatása, a mely egy fajrokonával találkozik. Figyeljük meg hogyan történik egy ilyen kutya-találkozás. Gondoljuk meg, hogy két egymással találkozó nagyságban meglehetősen egyforma fajtárs a legtöbb esetben, mint ellenség áll egymással szemben (ha kinőttek); a nőstény a nőstényt vetélytársnak, a hím a hímeket versenytársnak nézi. Merev lépésekkel közelednek egymáshoz, merev lépésekkel kerülgetik egymást, egymást szaglászva és a nemet megállapítva; mereven és lassan távozik egyik a másiktól, hogy azután gyorsított menetembe térjen át. A melyik a találkozás előtt elszalad, azonnal ellenséges üldözésnek van kitéve. Hogy ez ellen védekezzék minden találkozásnál úgy kell eljárni, a hogy leírtuk. Ha tehát egy kutyának füttyülünk, a mely egy fajtársával találkozik, az bizonyos körülmények között ezen füttyülést nem követheti, mert a másik mindjárt a nyakán ülne, ha

előle elszaladna hozzánk. Kutyamódon kell a találkozásnál eljárni; az elhívott kutyának még saját hasznára is csak lassú lépésben szabad a fajtárstól távozni, hogy csak azután térjen át egy gyorsabb menetnembe. Ha ilyen találkozás alkalmával a kutya után dobunk, azonnal marakodás keletkezik köztük, mert a dobás által előidézett összerezzenés, támadási vagy szökési mozdulatra sarkalja őket.

Mint a «hozzám»-jövés begyakorlásánál megfigyelendő szempontok főlényegét, a következőket szögezzük le: *nem szabad: soha* a kutyát, ha *nem jött*, ütni vagy neki más valamely kínérzéseket okozni; *soha* a kutyát, mely valami nem a mi hasznunkban fekvő cselekvést követett el, jönni hagyni, hogy őt megverjük vagy neki valamely kínérzéseket okozunk; *soha* rendszeresen, hanem csak *kivételesen* magunkhoz híni a kutyát, hogy azután valamely kényszer-gyakorlatot végeztessünk vele. Mert a kínérzések, melyek a kutyában a «hi-ir» elhangzásánál felgerjesztetnek, mindig *mögötte* kell hogy feküdjenek, *soha előtte*: sőt *előtte* csak *élvezetérzéseknek* szabad lenni. Máskülönb a «hi-ir»-nek nincs az urához vonzó, hanem attól eltaszító jelentősége. Örömmel és megbízhatóan csak akkor tanul a kutya jönni, ha ebből a cselekvésből neki haszna van. Csak alárendelkezni tud, engedelmeskedni: csak a saját előnyére.

XIII.

HANGADÁS JELRE.

Hangjel: «láut» (hang).

Ezen szót: *idomilani*, lélektanilag úgy magyaráztuk, hogy az nem jelent egyebet, mint a kutya agyában azon képzeleteket ébresztteni, melyek az általunk óhajtott cselekvéseket váltják ki. Ehhez szükséges volt az érzéki benyomásokat megfelelően beállítani és a különféle érzéki benyomásoknál, melyek minden gyakorlatnál szükségesek, mindig egy meghatározott hangot hallatni. Mihelyt hang és érzéki benyomás, mint valami összetartozó, a kutya agyához tapadtak, hangképpé vált az a hozzátartozó érzéki benyomás számára és ily módon ugyanazon képzeletet, tehát ugyanazon vágyat alkotta, mint maga az érzéki benyomás.

Ha ezt a tényt a hangadás gyakorlatánál *jelekre* alkalmazzuk, azon tanácsot lehetne adni: «Használj fel minden alkalmat, midőn a kutya ugat, mert akkor egy megfelelő érzéki benyomás hat a kutyára; továbbá használj fel minden alkalmat, midőn a kutyát ugatásra bírhatod és hangoztass ezen alkalmakkor mindig egy meghatározott jelt, pl. «láut!» Ily módon a «láut» a kutyánál lassan-lassan egy hangképévé lesz az a mellett állandóan tapasztalt érzéki benyomásoknak, egy hangképpé, mely ugyanazon érzéki benyomásokat közvetíti és az állatban ugyanazon képzeleteket, ugyanazon vágyat kelti, t. i. hogy ugasson. Tényleg ilyen módon oktat-

hatnánk a kutyát leggyorsabban a hangadásra jelek után.

Ezen tanmód kivitele ellen azonban egy okból emelhetők aggályok. Mindnyájan tudjuk, hogy a kutya egészen különféle hangokban ugat, a képzeleti tartalom szerint, a mely agyán uralkodik. Az unalom a ketreczben egészen más ugatást okoz, mint a melyet két verekedő kutya kiejt. Az első esetben az ugatás hangjában egy búskomor kedélyhangulat jut kifejezésre, a második esetben a tusa képzelete túlnyomó, mely az ugatásnak egészen más hangszínezést ad.

Ha már most a kutyának az érzéki benyomásokat úgy állítanánk oda, hogy az ugatás, mint az a támadásnál vagy védekezésnél történik, úgyszólván a tusa kísérő jelensége, akkor a «láut» mindig egy jövő tusa képzeletét ébresztené; más szóval, a kutyára nézve egy uszító jelentőséget kapna. Ez azon esetekben nagyon kellemetlen lenne, a hol a kutyának — őt megugatásra bátorítva — «láut»-ot kiáltunk. Ha a «láut» az épeen említett képzelet-tartalmat okozná, akkor az ugatás szándékolt hatása mellett, még egy egészen nem akartat is idézne elő, t. i. hogy a kutya a megugatandót azonnal megtámadja és megharapni próbálja. Tehát a hangadást nem úgy kell oktatni, hogy a kutyát — az ugatást előidézendő — bosszantjuk és ez *alkalommal* a «láut» által felbátorítjuk. Mert ezen körülmények között a «láut» uszító értelmet nyerne és az említett következmény állna be a megugatásnál.

Az érzéki benyomások akképen intézendők, hogy nyomukban oly ugatás keletkezzék, a melyet nem tusa, védelem, megragadás, fogás stb. idéz elő, hanem egy oly kedélyállapotból ered, melyet sohasem kísérnek oly képzetek, melyeknek következménye a fogazat használata. Egészen helyesen használja fel tehát Gersbach eszközül a hangadásra azon ugatást, melyet az

unalom idéz elő a ketreczben. Ha a ketreczhez közelünk, a kutya egy örömvonyítást hallatt, melyet «to-ibrá — láut»-tal támogatunk. Ha már most eltávolozunk a ketrecztől, akkor ugat a megszabadulás reményében csalatkozott kutya és megint hasonló módon bátorítjuk ugatásra, mire őt a ketreczből kiszabadítjuk. Így egészen rövid idő alatt elérhetjük, hogy a kutya e jelre: «láut», ugat, azt várva, hogy kibocsájtjuk. Ez a kibocsájtás mindig következik, ha a kutya ugatott. A legtöbb októnak nem fog ketrecz rendelkezésre állani, a mi nem hátrány, mert vannak más lehetőségek is arra, hogy azon hangulatot az ugatásra előidézzük, pl. ha a kutyával a szokott sétára a szabadba megyünk. Örömtől izgatva, természetesen ő is velünk akar menni; csalogatjuk és orra előtt becsukjuk az ajtót. Most úgy érzi magát, mint a ketreczben; ki akar menni és ugat! Vagy megköjtjük őt egy magányos helyen és eltávolozunk, őt csalogatva; velünk akar jönni és ugat!

Akkor is, ha a szokott tálat ételével elébe tartjuk, tele várakozással ugat, de nem kapja előbb az eledelt, míg egy hangot nem adott magától. Mindezen alkalmak, melyek a kutyát ugatásra ösztönzik, felhasználandók, hogy azon pillanatban, midőn ugat, «láut»-ot mondunk és a kedvhangot használjuk, ha hangját fel-emeli. Lassan-lassan szellemi képpé lesz a «láut» a mindig hang által tapasztalt érzéki benyomások számára és így a kutyát ugyanazon kedélyhangulatba helyezi, mint maguk az érzéki benyomások — és ugat. Mindig ismét vissza kell nyúlni az ily kedélyhangulatok előállításához, míg a «láut» egyedül nem képes az ugatást előidézni. Sok kutyánál hosszabb idő kell ahhoz, míg a hangjel egyedül használva — tehát egészen az érzéki benyomások nélkül — a várt eredményt jár. Sohase hagyjuk magunkat arra csábítatni,

hogy, mint érzéki benyomást, az ugatás előidézéséhez a kutyának más által való bosszantását vegyük segítségül.

Úgy mint a hozásnál, az első időben a kutya kedélyhangulatára figyelemmel kell lenni, ha őt «láut» által (érzéki benyomás nélkül) ugatásra akarjuk ösztönözni. Valahányszor örvend, valahányszor valami örvendetes vár reá, elején inkább kész lesz hangot adni. Ha megtette, egy czirógatás következik és egy «to-ibrá». Végre észreveszi a kutya, hogy békessége van, ha «láut»-nál egy pár hangot ad és így hangját minden «láut»-nál hallatja. A képzeleti tartalom az ugatásra lassan-lassan eltűnik, a kutya egészen gépiesen ugat, ha a «láut» felhangzik.

XIV.

A HOZÁS.

Hangjel: «ápport».

Sehol az oktatásban nem dül a vélemények harcza oly hatalmasan, mint ezen kérdésnél: «Mely módszer által lesz a kutya a legbiztosabb «hozó»?

Szükséges ahhoz úgynevezett «erőszakos idomítás» (Parforce-Dressur), tehát nyers erőszak? Egy oly idomítás, a mely a kutyának azon hajlamát, melylyel ő tárgyak felvételére bír, egyszerűen mellőzi, sőt oly idomítás, a mely ezen hajlamokat bikacsőkkel és kínzó képzeletekkel szándékosan kiveri, hogy a kutyának a hozást «kötelességcselekvéssé» tegye. És az a kötelességcselekvés nem talán azon értelemben van véleményezve, a hogy egyedül véleményezni kellett volna, t. i. hogy a kutya gazdájának egy tárgyat hozzon a maga kedvéért. És pedig azért a maga kedvéért, mert szálan-masan rossz dolga lesz, ha nem hozza. Nem, ezen kötelességcselekvés úgy volt elgondolva, hogy a kutya az emberrel szemben — a homo sapiens kedvéért — teljesítse ezen kötelességet azon tudatban, hogy ennek szolgálatot tesz, míg a valóságban a kutya — a mennyiben képzeleteinek tudata feltételezhető róla — ezen tudatot csak egyedül saját előnyére használhatja ki. És ezen előnyt a hozásnál úgy kell eléje helyeznünk, hogy az állat ezen magában véve már természete ellen irányuló cselekvéshen örömét lelje.